

Atf: Uğraş, Ö. S. (2023). 27 Mayıs 1960 ve 28 Şubat 1997 tarihleri arasında Konya Genel Seçim sonuçları üzerine bir değerlendirme. *İctimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi*, 7/1, ss. 184-215.

Sosyal Bilimler Dergisi | Journal of Social Sciences
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/ictimaiyat>

Başvuru / Recieved:
18 / 07 / 2022

Kabul / Accepted
01 / 11 / 2022

27 Mayıs 1960 ve 28 Şubat 1997 Tarihleri Arasında Konya Genel Seçim Sonuçları Üzerine Bir Değerlendirme

An Evaluation of General Election Results in Konya between May 27th, 1960 and February 28th, 1997

ÖZGE SEDA UĞRAŞ^a
DOI: [10.33709/ictimaiyat.1144928](https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1144928)

ÖZ	ABSTRACT
<p>Seçmen davranışını belirleyen ve siyasi partilerin oy oranlarını etkileyen birbirinden farklı ama son kertede birbirine bağlı olan sosyo-kültürel, siyasal, ekonomik ve sosyolojik faktörlerden söz etmek mümkündür. Bununla birlikte ekonomik krizler, siyasi kutuplaşmalar, askeri darbe ya da muhtıralar gibi seçmen davranışında olağan faktörlerin dışında kalan ancak bir kırılma etkisi yaratarak belirleyici ve değiştirici rol oynayan faktörlerin etkisi çok daha büyük olabilir. Askeri darbeler yalnızca hükümeti ya da siyasetçileri değil toplumun her kesiminden seçmeni etkileyerek, seçmen davranışına yön vermiştir. Çalışmada da 27 Mayıs askeri darbesi ile 28 Şubat arasındaki Konya genel seçim sonuçları analiz edilecek ve seçim sonuçlarına etki eden sosyolojik, siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik faktörlerin seçmen davranışına olan etkileri tartışılacaktır. Seçmen tercihlerinde küçük yaşta ailelerinin ve yakın çevrelerinin etkisiyle geliştirilen siyasal sosyalleşme sürecine odaklanarak siyasi yönelim geliştirmesini önceleyen sosyo-psikolojik yaklaşım (Michigan Ekolü) ile sosyal grubun üyesi olma ya da aidiyet hissetmeyle seçmen tercihlerini ilişkilendiren sosyolojik yaklaşım (Columbia Ekolü) esas alınarak bu metodolojik yaklaşımlar doğrultusunda değerlendirme yapılacaktır.</p>	<p>Socio-cultural, political, economic and sociological factors determine the voters' behavior and affect the vote rates of political parties, which are different from each other but eventually intertwined. Nonetheless, the influence of other factors such as economic crises, political polarizations, military coups which remain out of ordinary yet play a determining and game-changing role by creating a breaking effect, may also have a profound effect on voter behavior. Military coups have been forming voter behavior by affecting not only the governmental bodies or politicians but also voters from all segments of society. In this study, the Konya general election results between the 27 May military coup and the 28 February will be analyzed and the impacts of sociological, political, socio-cultural and economic factors on voter behavior will be discussed. Two methodological approaches were applied, one of which is the socio-psychological approach that prioritizes the development of political orientation by focusing on the political socialization process developed by the influence of individuals' families and immediate surroundings at a young age on voter preferences (Michigan School), and the other is the sociological approach that associates voter preferences with being a member of a social group or feeling of belonging (Columbia School).</p>
<p>Anahtar Kelimeler</p> <p>Seçmen Davranışı, Seçimler, Konya, Seçmen, Kent Kimliği.</p>	<p>Keywords</p> <p>Voter Behavior, Elections, Konya, Voter, Urban Identity.</p>

^a Arş. Gör. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşerî Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölümü.

Email: osedatuyulu@gmail.com

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) Lisans ile lisanslanmıştır.

İctimaiyat Dergisi, lisanslama politikası ile telif hakkının ve kullanıcı haklarının açık olmasını sağlar. Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanır. / Journal of İctimaiyat Magazine ensures that copyright and user rights are open with its licensing policy. Author(s) publishing with the journal retain(s) the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

1. Giriş

Bir şehir ya da bölge hakkında herhangi bir konu üzerine bir tartışmaya girmek en temelde o şehir ya da bölge üzerinde hâkim olan toplumsal, siyasal, kültürel ilişki biçimlerini sosyolojik ve tarihsel süreklilik çerçevesinde ele almanın zorunluluğunu ortaya çıkarır. Dolayısıyla sosyoloji ve siyaset arasındaki dikotomik ilişki göz önüne alındığında bireyin ve toplumun siyasallaşma süreciyle toplumsal gerçeklikler arasındaki bağlar daha fazla önem kazanmaktadır. Bir bireyin, topluluğun ve şehrin siyasal kimliğine ek olarak seçmen davranışını belirleyen faktörler de bu bağların merkezinde ve etkisinde şekillenir. Sosyoloji ve siyaset arasındaki en temel bağlardan sayılan siyasal seçimler ise siyaset bilimi açısından bireyin ya da toplumun istediği kişi ya da partileri demokratik yollardan, özgür bir biçimde destekleyerek sonuca etki etmesi olarak yorumlanabilir. Ancak sosyolojik olarak siyasal seçimlerin karşılığı bu değerlendirmenin oldukça ötesine geçmiştir.

Seçimler, sosyolojik olarak bireyin siyasal tercihini belirleyen ve bu tercihlere etki eden faktörlerin, bireyi inşa eden sosyo-kültürel ve siyasal kimliklerinin, aidiyet duygusunun, aileden gelen geleneksel, dini, siyasal ve kültürel birikiminin genele yansıma biçimlerinden birisidir. Bu nedenle seçimlerin siyasetteki karşılığı ile sosyolojideki karşılığı aynı değildir. Seçim ertesinde ortaya çıkan oy oranları, yüzdeler sosyoloji için sayısal verilerin, değerlerin ötesindedir. Sosyoloji, seçmen davranışını belirleyen faktörleri konjonktürel gerçeklikten ayırmadan birden fazla etkiyi göz önünde tutarak seçim sonuçlarını değerlendirirken bu ilişkideki anlama ve öneme odaklanır. Bunu yaparken de hem tarihsel hem toplumsal süreklilikten kopmayarak bu bağlamda değerlendirme yapar.

Çalışmada örnek olarak ele alınan Konya ise hem siyasal hem de geleneksel ve dini kimliğiyle öne çıkan şehirlerden biridir. Son yirmi yıldır aynı partinin birinci parti olduğu bir şehir olmasının dışında siyasal kimliğinin belli bir siyasal gelenekle ve kültürle özdeşleştirilmiş olması Konya'nın ayırt edici özelliklerindedir. Bu siyasal ve geleneksel kültüre Konya'nın İç Anadolu bölgesinde Ankara'dan sonra en fazla nüfusa sahip olan ve coğrafi konumuyla öne çıkan bir şehir olması da dâhil edilebilir. Hem tarımda hem de sanayi alanında iki boyutlu bir kalkınma ve kalkındırma potansiyeline ek olarak son yıllarda artan üniversite sayısı ve öğrenci nüfusu Konya'nın yükselişine etki eden faktörlerden bazılarıdır. Çalışmanın tarihi sınırlılıkları dolayısıyla bir 'üniversite öğrencisi şehri' olması birincil faktörlerden değildir. Ancak nüfus yoğunluğu, Konya Ovası'nın sınırları içerisinde olması nedeniyle de ülkenin tahıl ambarlarından biri olması, geleneksel ve dini hassasiyetlere sahip tüccar, sanayici ve sosyal nüfusu barındırması Konya'nın elini güçlendiren faktörlerden bazıları olmuştur. Ekonomik olarak kendisine yetebiliyor olması nedeniyle özellikle 1960'lı yılların sonunda Necmettin Erbakan'ın İstanbul ve Ankara sermayedarları dışında alternatif sermayedar, tüccar ya da sanayicilere vurgu yaptığı birkaç şehirden birisi olması da ayrıca önemlidir. Bu ve benzeri faktörler ve özellikleri dolayısıyla çalışmada Konya ili ve ilçeleri esas alınmıştır.

Çalışmanın örneklemini 15 Ekim 1961'den 24 Aralık 1995 seçimlerine kadar yapılan bütün genel seçimlerin Konya ili ve ilçeleri özelindeki seçim sonuçları oluşturmaktadır. Konya ili ve ilçelerinin 27 Mayıs ve 28 Şubat askeri darbeleri arasındaki (1960-1997) seçim sonuçlarına tarihsel bütünlükten kopmamak için 18 Nisan 1999 genel seçimleri de eklenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın örnekleminde toplamda 10 genel seçim vardır. Çalışmada askeri darbelerle seçim sonuçları arasında kurulmak istenen ilişki, Türkiye'nin siyasal tarihinden ve gerçekliğinden bağımsız değildir. 27 Mayıs'la fiili olarak başlayan askeri darbe geleneği, her on yılda bir

tekrarlanmasıyla Türkiye demokrasinin ve seçim sisteminin başka bir gerçeği haline gelmiştir. Bu nedenle askeri darbeler ertesinde yapılan seçim sonuçlarına göre seçmen davranışı, darbe ertesindeki toplumsal destek ya da tepkisellik tartışılması ve incelenmesi gereken bir durumdur. Çalışmada da Konya ili ve ilçelerinin askeri darbe ertesindeki oy oranları toplumsal destek ya da tepkisellik bağlamında değerlendirilecektir. Merkez ve ilçelerde belli bir parti geleneğinin hâkim olup olmadığı, genel anlamda şehrin tamamında özdeşleşen bir siyasi geleneğin varlığı tartışılacaktır.

Nitel araştırma tekniklerinden biri olan doküman incelemesinin kullanıldığı çalışmada TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) ve YSK'dan (Yüksek Seçim Kurulu) alınan seçim sonuçları, seçim haritalarına dönüştürülmüştür. Harita renklendirmeleri ilçelerde birinci çıkan parti rengine göre hazırlanmıştır. Henüz ilçe statüsü kazanmamış olan bölgeler daha önce bağlı oldukları ilçelere göre renklendirilmiştir. Ayrıca haritalandırma yapılırken her bir parti farklı bir renkle eşleştirilmiştir. Böylelikle okuyucuda metinsel bütünlüğün sağlanması amaçlanmıştır. Seçim sonuçlarına göre hazırlanan haritalar üzerinde yorumlama yapılmış; ilçelerde birinci çıkan partilerin seçimlerdeki aday faktörü, ilçeye hâkim olan parti geleneği, seçim çevreleri ve demografik yapıları göz önüne alınarak seçmen davranışı tartışılmıştır.

2. Seçmen Davranışını Etkileyen Faktörler

'Psephology' kavramı oy verme davranışının bilimsel analizinin karşılığına denk gelmektedir. Değişen siyasi, sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerin etkisiyle bu kavramın araştırmacı için önemi daha da artmaktadır. Peki, oy verme davranışını bilimsel olarak analiz etmek neden bu kadar önemlidir? Seçimler ertesinde ortaya çıkan sayısal veriler araştırmacılar için yeterli değil midir? Ya da araştırmacıyı ortaya çıkan sonuçların arka planını incelemeye, anlamaya yönlendiren faktörler nelerdir? Bu ve bunun gibi sorular ve tartışma alanları seçmen davranışını ve buna etki eden faktörleri ayrıca ele almanın gerekliliğini göstermektedir. Seçmen davranışı örüntüleri ve seçimler hem seçmen hem siyasetçiler hem de politik kültüre dair veriler sunması dolayısıyla önem taşır. Seçmen davranışını etkileyen ya da oy vermenin yönünü tayin eden birbirinden farklı birçok faktör vardır. Oy verme davranışına etki eden bu faktörler, seçmen-toplum-siyasetçiler-siyasal ve sosyolojik konjonktür arasındaki karşılıklı ilişkiyi anlamada araştırmacı için önemli bir veri kaynağı sunmaktadır. Dolayısıyla seçim sonuçları oransal karşılığından önce bu karşılıklı ilişkiyi belirleyen ve yönlendiren önemli anlamlar barındırması nedeniyle ayrıca önem kazanır. Oy verme davranışını inceleyerek bu ilişkiyi belirleyen ve sonucu etkileyen faktörleri göz önünde tutarak toplumsal ve siyasal değişim süreci gözlemlenebilir.

Toplumun, toplumsal olguları etkileyen faktörlerin tamamında bir bütünsellik vardır. Bu nedenle seçim sonuçları analizine başlamadan önce Türkiye'de seçmen davranışını belirleyen bu faktörlere bakmak ve buna bağlı olarak bir çıkarımda bulunmak, toplumsal gerçeklikten kopmamayı sağlayacaktır. Toplumsal gerçekliği yakalama ve analiz etmede ise tarihsel bütünselliğin korunması elzemdir. Siyasetin sosyolojik analizi üzerine değerlendirmelerde bulunan Nur Vergin de toplumsal ve tarihsel bütünlüğün bir aradalığına dikkat çeker. Ona göre toplumsal bütünselliği göz ardı ederek bir toplumu incelemek metodolojik bir hatadır. Bu nedenle sosyoloji literatüründe sıklıkla gerekliliği ifade edilen 'sosyolojik tahayyül'e 'tarihsel tahayyül'ü eklemenin zorunlu olduğunu belirtir. Tarihsel tahayyülün eksikliğiyle yapılan bir analizin sonuçlarının yanlışlığı üzerine birkaç örnek veren Vergin, Türkiye'de seçmen davranışı konusunda yapılan kamuoyu araştırmalarındaki sosyolojik eksikliğin 'tarihsel tahayyül'ün göz

ardı edilmesinden kaynaklandığını savunur. Ona göre Türkiye’de seçmen davranışı ve siyasal davranış konusunda oy vermek bir kıstas olarak kabul edilirse, benzer nitelikteki toplumlarla karşılaştırıldığında kırsal kesimdeki oy verme isteği oransal olarak şaşırtıcı bir biçimde fazladır. Oy vermedeki bu istekliliğin tarihsel tahayyülden bağımsız bir şekilde yorumlanamayacağını savunur (2017, s. 165-184).¹ Duverger de siyasal sosyolojinin tarihsel sosyolojiden bağımsız olamayacağını savunur. Toplumlara ya da grup ve toplulukları birbirleriyle iletişim halinde olan bireyler oluşturur ve her eylem, bir etkileşim yani en az iki kişi arasındaki ilişkilerin bir sonucu ve bu ilişkinin eyleme dönüşmüş bir şeklidir. Bu nedenle toplum, bireylerin bir toplamı değil bir etkileşim sistemidir (1998, s. 11-18). Türkiye’de siyasal güven ve bu güvene etki eden faktörleri tartışan Can’a göre ise (2015, s. 360- 365) siyasal liderler, Türk siyasal kültüründe önemli bir yere sahiptir ve seçmen davranışını belirleyen en önemli faktörlerden biridir. Yönetilenlere önderlik yapan, kaos ve düzensizliklere müsaade etmeyen ve kriz anında halkı içinde bulunduğu durumdan çıkararak “devletin baba imgesini en üst perdeden temsil eden kişilik” siyasi liderdir. Siyasi liderin güvenilir olması, yönetim anlayışı, ülke sorunlarına yaklaşımı oldukça önemlidir. Ayrıca Türkiye’de siyasal güven analizinde başvurulan bir diğer kaynak, kurumlara güvendir. Siyasi lider ve kurumlara güvenin ardından bir başka kaynak demokratikleşme ve ekonomik gelişimden oluşan süreçlerdir.

Biol Akgün’e göre (2002, s. 24-81) seçmen davranışını belirleyen ve oy vermeye etki eden faktörlere yönelik yaklaşımlar genel olarak üç başlık altında toplanır. Sosyolojik yaklaşım (Columbia Ekolü), Sosyo-psikolojik yaklaşım (Michigan Ekolü) ve Ekonomik Yaklaşım (Rasyonel Seçim Ekolü). Buna göre Türk seçmen davranışına yönelik yapılan çalışmalarda çoğunlukla merkez- çevre ayırımına dayanan sosyolojik modelin daha yaygın bir kabul gördüğü gözlenmektedir. Ancak Akgün’ün elde ettiği verilerde Türkiye’de oy verme davranışını açıklayan en önemli faktörün seçmenlerin kendilerini hangi siyasi partiye daha yakın olarak gördükleri sonucu çıkmıştır. Bu da Michigan Ekolünün vurguladığı siyasal sosyalleşme sürecine karşılık gelmektedir. Çalışmada çıkan bir diğer bulgusu ise Türkiye’de vatandaşların sosyo-ekonomik statüsünün oy vermede belirleyici bir etkiye sahip olmadığını, seçmenin oy verirken rasyonel bir seçim de yaparak ekonomik çıkarlarını göz önünde tuttuğu sonucudur. Heywood’a göre (2013, s. 311-314) ise dört farklı oy modeli vardır: Parti Kimliği, Sosyolojik, Rasyonel Tercih ve Hâkim İdeoloji Modelleri. Parti Kimliğini ‘partizanlık’ ile eş değer kabul eden Heywood’a göre bu modelde aile, politik bağımlılığın gelişmesinde en temel araçtır. Sosyolojik modelde seçmenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik durumun etkisinin önemli olduğunu ve aile yerine toplumsal bağların etkili olduğunu ifade eder. Rasyonel Tercih modelinde toplumsal grupların değil bireyin öz çıkarlarının ve hedeflerinin öne çıktığını vurgular. Hâkim İdeoloji modelinde ise ideolojik manipülasyonların ve kitle iletişim araçlarının etkili olduğunu; bu modelde bireyin özerkliğinin önüne geçilerek, bireysel hesaplamanın devre dışı kaldığını ifade eder.

Heywood ve Akgün’ün oy verme davranış modelleri göz önüne alındığında, Türkiye ve Konya örneği özelinde birçok modelin bir aradılığı esas alınmadan oy verme analizi yapmanın imkânsızlığı öne çıkar. Türkiye’de Batı ülkelerindeki gibi sınıfların² ayrımı üzerine inşa edilmiş bir toplumsal hareketlilikten ve tabakalaşmadan söz etmek pek mümkün değildir. Dolayısıyla birbirinden farklı etnik, sosyo-kültürel, sosyo-ekonomik, dini ve siyasi grupların yaşadığı bir yerde tek boyutlu bir modelle açıklama yapmaya çalışmak da sosyolojik ve tarihsel gerçeklikten

¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Nur Vergin, Siyasetin Sosyolojisi.

² Burada kullanılan sınıf kavramı Marksist teorideki karşılığında kullanılmamıştır.

kopmak anlamına gelir. Burada kast edilen Batı toplumlarında homojen bir bütünlüğün olduğu bu nedenle tek boyutlu modellerin daha uygulanabilir olması değildir. İmparatorluğun ertesinde kurulan bir devlette uygulanan her türlü nüfus politikası ve yerleştirmelere rağmen homojen bir birlikteliğin inşa edilmesi uzun yıllar sürecektir. Türkiye de imparatorluktan gelen sosyo-kültürel ve etnik farklılıkları dolayısıyla bir 'mozaik' gibi içinde pek çok kültürel ve dini çeşitliliği barındırmaktadır. Bu çeşitlilik doğal olarak seçmen davranışına yansiyacaktır. Dolayısıyla bu çalışmada seçmen davranışı modellerinden Columbia ve Michigan Ekollerinin her ikisi de esas alınarak değerlendirme yapılacak olsa da diğer modellerin etkisi de göz önünde tutulacaktır.

Nitekim Ömer Çaha'nın (2008, s. 5-6) *Türkiye'de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler* çalışmasına göre "Türkiye'de Batı toplumlarındaki gibi sınıfsal bir ayrışma çok belirgin değildir. Türkiye'deki toplumsal ayrışma, zorunlu olarak siyasal tercihlere yansımaktadır. Ancak siyasal tercih, Türkiye toplumunda sadece bir tercih olmanın ötesindedir. Bireylerin sosyal yaşamlarını ve gündelik ilişkilerini belirleyecek kadar büyük bir etkiye sahiptir." Türkiye gibi hem ayrışmaların sınıflar üzerinden yapılmadığı hem sosyo-kültürel dokuların girift hale geldiği hem de gündelik hayatta siyasetin ve politik kültürün etkisinin yoğun hissedildiği bir toplumda araştırmacıyı en fazla zorlayan bütün bu unsurların kendi içinde de başka alt politik kültürleri barındırması ve araştırmacının bütün bu unsurları göz önünde tutma gerekliliğidir. Araştırmacının hem teorik hem metodolojik anlamda bu çok boyutluluğu göz ardı etmeden bir çıkarımda bulunması elzemdir.

Ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal kimliklerin seçmen davranışına etki ederek siyasal bir tercihe dönüşmesi ve oy vermede bu kimliklerin belirleyici etkisi sosyolojik yaklaşımın temel tezlerinden birisidir. Akgün (2014, s. 79-88) de 1980'li yıllara kadar Türkiye'deki seçmen davranışının sosyolojik yaklaşım olarak da bilinen Columbia ekolünü yansıtan merkez-çevre ayrımına dayandığı iddiasındadır. Ona göre 1946 seçimlerinden 1980 seçimlerine kadar merkez Cumhuriyet Halk Partisi (CHP), çevre ise Demokrat Parti (DP) ve ardından gelen partiler etrafında bütünleşmiştir. 1980'li yıllara kadar seçmen bu iki partiden birine kendini yakın hissetmiş ve bu doğrultuda oy kullanmıştır. 1987 genel seçimlerinde ise Türkiye'de merkez solu ve merkez sağı temsil eden aktif siyasetin içerisinde olan iki parti oluşmuştur. Çok partili hayata geçişten 1995 genel seçimlerine kadar ki süreçte yerel ve genel seçimleri değerlendirdiği araştırmasına göre kendisini solcu olarak tanımlayanların % 85'i Demokratik Sol Parti (DSP)-CHP ve Halkın Demokrasi Partisi'ne (HADEP); sağcı seçmeninse % 90'ının dört sağ partiden birine Anavatan Partisi (ANAP)-Doğru Yol Partisi (DYP)-Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Fazilet Partisi'nden (FP) birine oy vereceği sonucu çıkmıştır. Çaha'ya göre (2006) ise merkez sağ, 1980 öncesine kadar belirli bir partiyle temsil edilerek tek yönlü ve tek parti altında birleşik bir haldeyken 1980 ertesinde DYP ve ANAP olmak üzere ikiye ayrılmış ve çeşitlenmiştir.

Ekonomik değişkenlerin seçmen davranışını belirleme ve yön vermede esas olduğunu savunan sosyal bilimciler de vardır. Bayburt (2021, s. 38-39) Türkiye'de seçmenin siyasal tercihlerini belirleyen unsurları tartıştığı nicel araştırmasında 184 katılımcıyla görüşmüştür. Araştırmanın sonucuna göre siyasi parti tercihinin değişebilir olmasına olumlu bakılmış, partilerin çözüm önerileri ve siyasi görüşleri seçmen tarafından önemli kabul edilmiştir. Türkiye'de seçmen davranışının aile baskısı ve eğitim düzeyine göre şekillendiğine yönelik önyargılı görüşün aksine ekonomik krizlerin ardından seçmenlerin daha rasyonel bir karar aldıkları ve ekonomik duruma göre de parti tercihlerini belirledikleri sonucu çıkmıştır. Yazar bu duruma örnek olarak da 2000'li yıllarda yaşanan ekonomik krizin ardından o dönemin partilerinin çoğunlukla meclis dışında

kalmasını gösterir. Seçmen davranışını belirleyen faktörleri tartışan Haydaroğlu ve Korkmaz da (2020: 81) enflasyon, işsizlik, yoksulluk gibi ekonomik sorunların arttığı dönemlerde seçmen davranışını belirleyen faktörler arasında ekonomik faktörlerin daha belirleyici olduğunu iddia eder.

Aynı şekilde Bulutay ve Yıldırım (1968, s. 21) seçmen davranışına etki eden unsurlar arasında birinci derecede etkili olan, ağır basan ve oy verme yönünü belirleyen unsurun ekonomik realiteler olduğunu iddia eder. Demir ve Çımat (2021, s. 1185-1186) ise Türkiye'deki seçmen davranışında ekonominin belirleyici ve baskın olmasını 1980 ertesinde yaşanan serbest piyasa ekonomisine geçişle ilişkilendirir. 1960 ve 1980 arasında ekonomiden çok ideolojik unsurların belirleyici olduğunu ancak 1980 ertesinde ekonominin belirleyiciliğinin baskın bir hale geldiğini savunur. Sitembölükbaşı da (2005, s. 96-97) çalışmasında ekonomik değişkenlerin seçmen davranışı üzerindeki belirleyici etkisine vurgu yapar. Normal zamanlarda önemli görülen ekonomik değişkenlerin ekonomik kriz dönemlerinde daha da belirleyici olduğunu ekonomik sorunların parti tabanlarında öncelikli sorunlar olarak görüldüğünü belirtir.

Çaha ve Guida'nın (2011, s. 192) 29 Mart 2009 yılında yapmış oldukları bir saha araştırması sonuçlarına göre CHP'nin Cumhuriyet tarihinde kurulmuş ilk siyasi partisi olması nedeniyle bir 'geleneksel kimliğe' sahipliği kendi seçmeni açısından her türlü icraatın önüne geçmektedir. Bu nedenle merkez sağda yer alan siyasi partiler, CHP gibi bir siyasal ve geleneksel sürekliliğe sahip olmadığı için seçmen tabanlarında geleneksel bir bilinçaltı oluşturamamışlardır. CHP'de var olan bu 'geleneksel bilinçaltı' belli bir kitlenin her halükârda bu partiye sadık kalmasına yol açmıştır. Merkez sağdaki partiler ise başarısız olarak seçmenin diğer sağ ve sol partilere kaptırdığında bu 'geleneksel kimlik' ve 'seçmendeki bilinçaltı eksikliği'ne başvururlar. Aydın ve Özbek (2004) ise seçmen davranışını belirleyen faktörler arasında ailenin belirleyiciliğini ve önemini tartıştıkları çalışmalarında aile kurumunun seçmen davranışını önemli ölçüde belirlediğini iddia eder. Parti yöneticilerinin de bu duruma uygun davranması ve adayların aile kurumuna önem veren imaja sahip olması gerektiği tezleri çalışmanın özünü oluşturmaktadır.

Görüldüğü gibi seçmen davranışına etki eden birden farklı ama gündelik hayatın içerisinde birbirinden ayrılamayan pek çok faktör ortaya çıkmaktadır. Çalışmalarda sosyolojik, sosyopsikolojik ya da rasyonel seçim modellerinin birbirine üstünlüğü değil öncelediği faktörlerin bir diğerindeki ayrılmaz bağı ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle seçmen davranışını belirleyen modellerin yalnızca biri esas alınsa da diğer faktörlerin belirleyici ve dönüştürücü etkisinin varlığı da göz önüne alınmalıdır. İnsan ve toplumsal ilişkiler gibi her bir faktör müstakil olsa da son kertede birbirine bağlıdır. Doğal olarak bu bağlılık insanın hem sosyal hem de siyasal bir varlık olması gerçeğinde ortaya çıkacaktır.

3. Genel Hatlarıyla Bir Konya İmajı

Konya, Cumhuriyet tarihinden günümüze kadar 'muhafazakâr', 'geleneksel' ya da bazı çevrelerce 'dindar, tutucu' siyasal ve kültürel kimliğe sahip olduğu kabul edilen bir şehirdir. Ümit Meriç vd. göre (2006a, s. 22-23) "gelenekselcilik ve onun modern biçimi olarak muhafazakârlık Konya hayat tarzını anlamakta kullanılabilecek elverişli kavramsal bir anahtardır." Muhafazakâr olmakla dini değerlere sahip olma ya da sağ siyasal kültüre aidiyet hissetme arasındaki ilişkinin Türkiye'ye has olduğu ve Türk sağ tartışmalarında önemli bir yere sahip olduğu iddia edilebilir. Türkiye'deki sağ-sol ayrımları Batı'dakinden oldukça farklı ortaya çıktığı ve yerleştiği için muhafazakâr olmakla dindar ya da dini hassasiyete sahip olmak eşdeğer

kabul edilmiştir. Konya da ilerleyen bölümlerdeki haritalarda görüleceği üzere genellikle merkez sağ ya da sağ siyasi geleneğe sahip partileri seçimlerde birinci çıkarması, kısmen geleneksel yaşam tarzını sürdürmesi, şehirdeki Mevlâna karizma ve kültürünün de etkisiyle bu siyasal duruşla birlikte değerlendirilmiştir.

Nitekim *Türkiye’de Konya İmajı Araştırması* adıyla yayınlanan çalışmaya göre Konya şehrinin akıllara gelen özellikleri arasında ilk sırada % 59,9'luk oranla Mevlana vardır. Mevlana'nın ardından sırasıyla din, tarihi eserleri, güzel bir şehir olması ve sanayi etkisi ilk beşte gelir. İç Anadolu Bölgesinde Ankara dışından başka bir şehirde yaşamak zorunda kalırsa Konya'yı tercih etme nedenleri arasında görüşmecilerin % 15,4'ü Mevlana türbesi orda olduğu için yanıtını vermiştir. Manevi bir şehir olması ve kentleşmesi düzenli olduğu için cevapları da ilk sıralardadır. Ayrıca aynı çalışmada kız çocuklarının üniversite eğitimi için yaşamakta oldukları iller dışında en güvenilir bulunan iller arasında Ankara, İzmir ve İstanbul'un ardından Konya dördüncü sırada gelir. Aynı şekilde Konya şehrini sevme nedenleri tablosuna göre de 'Mevlâna orada olduğu için' cevabıyla katılımcıların % 25'i Mevlana'yı birinci sıraya yerleştirmiştir. Konya'nın büyük gelişmiş bir yer olmasına ek olarak manevi ortamı olduğu için güvenilir ve yaşanabilir bir şehir olması yanıtları yine ilk sıralarda yer almıştır.³ Dolayısıyla Konya'nın güvenli, yaşamak için elverişli bir şehir olmasında Mevlâna ve dini değerlere bağlılık arasında anlamlı bir ilişki kurulduğu söylenebilir.

2015 yılında Çevre Şehircilik Bakanlığı ile Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen *Konya Şehir Kimliği Çalıştay* raporunda da benzer sonuçlar vardır. Kentin en önemli simgesi olarak Mevlâna Müzesi (Türbesi) tanımlanmıştır (2015, s. 139). Buna göre Konya sınırları içerisinde Mevlana'nın varlığı, kentin 'manevi' bir şehir imajıyla bütünleşmesine neden olmuştur. Alver de (2012, s. 492) Konya imge ve imajıyla tasavvuf, dindarlık, muhafazakârlık arasında bir ilişki kurar. Dini hayat ve dini düşüncenin harmanı olarak nitelendirdiği Konya'da, Konya kültürünün ilmekleri arasında gelenek ve göreneklerin hayatı çevirmesini, dönüştürmesini örnek verir. Tanpınar ise Konya'yı, Konya insanına hâkim olan geleneği tanımlarken şu ifadeleri kullanır: "Sağlam ruhlu kendi başına yaşamaktan hoşlanan, dışardan gösterişsiz, içten zengin Orta Anadolu insanına benzer. Onu yakalayabilmek için saat ve mevsimlerine iyice karışmanız lazımdır. Konya, insanı ya bir sıtma gibi yakalar, kendi âlemine taşır yahut da ona sonuna kadar yabancı kalırsınız" (2010, s. 65).

Konya'nın toplumsal ve siyasal kimlik inşa sürecinde diğer şehirlerden farkını tartışan Koyuncu (2013, s.173) Konya'yı diğer şehirlerden ayıran özelliğinin, manevi gelenek içerisinde şekillenen mazisi ve bu maziye günümüze taşıyan gündelik hayat pratiği olduğunu savunur. Subaşı'na göre (2007, s.130) Konya, "modernleşme ile geleneğe yönelik arzuların başka hiçbir yerde olmadığı kadar, paradoksal bir şekilde bulunduğu, var olan uzlaşmanın gündelik hayatta yeni tarzlara imkân verdiği model bir kenttir. Konya'nın bir kent olarak tarihsel belleği ve her tür yenilik karşısında alışılmış soğukkanlılığı, kendi modernleşmesini özgüleştirmiştir."

"Konya teknoloji kullanımı, tüketim kalıpları vb. maddi hayat öğeleri noktasında modernken zihniyet olarak gelenekseldir. Geleneksel bir toplumsal tasavvur ve toplumsal hayat biçimi hâkimdir. Modern ve geleneksel olanın biraradalığından gelen melezlik, modülerleşmeye başlayan bir kimlik pratiği ve hayat örüntüleri bakımından bir kolaj durumuna işaret eder. Bir yanda geleneksel İslami kültür diğer yanda Batılı yaşama pratiklerince kuşatılmaya

³ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Türkiye’de Konya imajı Sosyal Doku Projesi Kent Araştırmaları-I

başlayan modern maddi hayat ve bunlar arasında kendine özgü birleşimler oluşturan Anadolu insanı olumlu anlamda melezliğin sembolü sayılabilir. Gelenek bugünkü dünyanın evsizliği karşısında Konyalıların güvenlik arayışlarının bir tezahürüdür. Konya, sağlıklı toplumsal yapısı ile postmodern dünyada sürüklenen ve her geçen gün daha da yalnızlaşan insanlara bir model sunmaktadır” (Meriç vd., 2006b, s. 38).

Yasin Aktay (2005, s. 45) küresel kentleşme bağlamında Konya’yı tartıştığı çalışmasında saltanatın kaldırılmasına muhalefet göstermeyen Konya’nın, Cumhuriyet’in modernleştirici devrimlerine karşı sessiz bir muhafazakâr muhalefet duruş benimsediği iddiasındadır. Ona göre “Demokrat partiyle başlayacak kitlesel toplumsal muhalefette Konya her zaman muhafazakâr–Millî Görüşçü çizginin merkezini oluşturmuştur”. Aktay’ın Konya’nın muhafazakâr–Millî Görüşçü çizgiyi benimsediği görüşü seçim sonuçlarıyla da kanıtlanabilir niteliktedir. Konya’nın örneklem seçilmesindeki önemli motivasyonlardan biri de şehrin siyasal, dini ve kültürel kimliğinin seçim sonuçlarında gözlenebilir olması ve Türkiye’deki Konya imajı kabulüyle önemli oranda uyuşmasıdır. Hülür ve Kalender’in 2003 yılında yayınlanan araştırmaları da Konya halkının siyasal tutumlarının demokrasi ve sistem karşıtı eğilimler içermediği, Konya seçmenlerinin önemli bir kısmının demokratik değerleri benimsediği sonucunu göstermektedir (Akt: Meriç vd., 2006a, s. 30).

Türkiye’de ilk nüfus sayımının yapıldığı 1927 yılından 2014 yılına kadar geçen sürede Konya nüfusu dört katına çıkmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun yaklaşık % 80’i kırsal kesimlerde yaşarken, kentleşmenin artmasıyla iç göçler hızlanmış ve 2012 yılında kırsal kesimlerde yaşayanların oranı % 23,79’a gerilemiştir.⁴ Konya iline yönelik göçleri değerlendiren Akgün’e göre (2006, s. 36) Konya’ya göçleri açıklamak için sadece ekonomik faktörler yeterli değildir. Gelişen sanayisi, artan hizmetler sektörü ve tahıl ambarı olması önemli faktörlerden bazılarıdır. Ancak düzenli şehir ve güvenli bir yaşam alanı sunması, Türkiye’nin deprem kuşağı üzerinde olmasına rağmen Konya’da herhangi bir fay hattının bulunmaması göçü artıran faktörler arasındadır.

Çok partili hayata geçildiği 1950 seçimlerinden itibaren Konya genel seçimlerinde birinci olan partiler sırasıyla şöyledir: 1950’de DP, 1954’te DP, 1957’de DP, 1961’de CHP, 1965’te AP, 1969’da AP, 1973’te Demokratik Parti, 1977’de CHP, 1983 ve 1987’de ANAP, 1991 ve 1995’te RP, 1999’da FP, 2002’den günümüze kadar da AK Parti birincidir. Konya yerel seçimlerinde ise birinci olan partiler sırasıyla şöyledir: 1950’de DP, 1955’te DP, 1963’te AP, 1968’te AP, 1973’te Demokratik Parti, 1977’de MSP, 1984’te ANAP, 1989 ve 1994’te RP, 1999’da FP, 2004’ten günümüze kadar ise AK Parti. Öte yandan özellikle yerel yönetim seçimlerinde sağ siyasi gelenekte değerlendirilen Millî Görüş Hareketi partilerinin başarısı, il ve ilçe seçim sonuçları incelendiğinde rahatlıkla görülebilir. RP’nin birinci parti çıkmasından önce de Konya’da birinci parti olan ANAP’ta da Millî Görüş Hareketi geleneğinden gelen isimlerin partideki varlığı, Konya ile Milli Görüş Hareketi arasındaki ilişki ve iletişimi de kanıtlar niteliktedir. 12 Eylül’ün ardından bütün siyasi partilerin kapatılmasıyla mevcut siyasi boşlukları dolduran ANAP’ta birden fazla parti seçmeni birleşmiştir. Bu seçmenlerden birisi de Millî Görüş Hareketi seçmenidir. Konya seçmeninin ANAP’ı destekleme faktörlerinden birinin bu gerçek olduğu söylenebilir.

⁴ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Konya Şehir Kimliği Çalıştayı, 2015.

RP'nin 1989 yerel seçimleriyle birinci olduğu Konya'da, 1994'te yine birinci olması ve 28 Şubat sürecinin ardından yapılan ilk genel ve yerel seçim olan 18 Nisan 1999 seçimlerinde bu defa da FP'yle birinci olması, Konya'daki Millî Görüş Hareketi etki ve desteğini gösterir. 28 Şubat'ın ardından oy kaybı yaşasa da Millî Görüş Hareketi partilerine desteğini sürdüren birkaç şehirden biri Konya'dır. 3 Kasım 2002 genel seçimleri ve 28 Mart 2004 yerel yönetim seçimleriyle birlikte Millî Görüş Hareketinden koparak çizgisini 'muhafazakâr demokrat' olarak tanımlayan AK Parti, Konya'da yaklaşık yirmi yıldır seçimlerden birinci parti çıkarak genel ve yerel yönetimlerdeki istikrarını sürdürmektedir. Öte yandan AK Parti, Konya'da yalnızca yerel yönetimlerdeki başarısını sürdürmekle kalmamış tüm Türkiye genelinde AK Parti'nin neredeyse her genel seçimde en yüksek oyu aldığı şehirlerden biri olmuştur. Konya'nın bu siyasal durumu da 'muhafazakâr' bir seçmene sahip olduğu dolayısıyla 'muhafazakâr' bir şehir olduğu iddiasını güçlendirmiştir. Nitekim Mahmut Hakkı Akın vd.'nin (2013) Konya Selçuk Üniversitesi öğrencileriyle Konya'daki muhafazakârlık algısı üzerine yaptığı saha araştırması sonuçlarına göre 'Konya muhafazakâr bir şehirdir' yargısı oldukça yüksek oranda kabul edilmiştir. Şehir hakkında muhafazakârlıkla ilişkilendirilen önyargı içeren, olumsuz yargıların öğrenciler üzerinde pek etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Şehirde yaşam tecrübesi arttıkça olumsuz yargıların olumluya dönüştüğü çalışmanın bulgularından biridir.

Meriç vd. (2005, s. 24) araştırma sonuçlarına göre Konya'nın Anadolu anakarasının merkezi olduğu, yalnızca Anadolu'nun değil Çin'den İngiltere'ye giden ticaret yolunun önemli bir parçası ve dünyanın ilim ve irfan merkezi konumunda bulunduğu iddia edilir. Araştırmadaki katılımcıların birkaçının ortak görüşü Konya'nın 'elitlerin konsensüs' sağladığı bir kent şeklinde tasvir edilebilen bir şehir olduğudur. Konya'nın muhafazakâr, dindar ya da geleneksel şehir imajını pekiştirmeye yarayan uygulamalardan bir tanesi de toplu taşımada kadın erkek ayrımı yapılarak kadınlara özel ayrı bir otobüs istihdam edilmesidir. Dönemin RP'li belediye başkanı Halil Ürün tarafından yeniden hayata geçirilir.⁵ Halil Ürün, bu uygulamayı şöyle değerlendirir: "Uygulamadan Konyalı memnun olmuştur. Tebrikler, telgraflar ve mektuplar bunu gösteriyor. Şu anda seçim olsa daha çok oy potansiyeline kavuşuruz ancak biz bu uygulamayı daha fazla oy alalım diye başlatmadık. Bunu hizmet olarak düşünüyoruz" (2017, s. 33).

Konya'nın Mevlâna kültürüyle eşleştirilen ve seçimlerde genellikle muhafazakâr, sağ ve Millî Görüş Hareketi geleneğinden gelen partileri desteklemesiyle öne çıkan siyasi kimliği, Konya'nın muhafazakâr ve dindar imajını güçlendiren faktörlerden birkaçıdır. Bu faktörlere ek olarak Konya yöneticilerinin yukarıda belirtilen uygulamaları yürürlüğe koyması bu imajı daha da pekiştirmiştir. Konya'nın kabul edilen bu imajına ek olarak askeri darbe ve muhtıraların ardından hangi partileri desteklediği sorusu çalışmanın sorunsalını oluşturmaktadır. Askeri darbelerin oy verme yönünü tayin etmedeki etkisi ve gücü aşağıdaki bölümlerde tartışılacaktır.

4. 27 Mayıs'ın Ardından Konya'da 1961-1965 ve 1969 Genel Seçimleri

Tek parti döneminin ardından 1950 seçimleriyle tüm Türkiye'de çok partili hayata geçilmesiyle Konya'da birinci parti DP olur. DP'nin Konya'daki birinciliği hem tek parti döneminin toplumun neredeyse tamamında yarattığı yeni bir siyasi parti ve ortam isteğiyle hem de Konya'nın dönem itibarıyla bir tarım şehri olmasında aranabilir. Nüfusunun yarısından fazlasının halen kırsal bölgelerde yaşaması ve DP iktidarının çiftçilere, tarımsal kalkınmaya yönelik uygulamaları

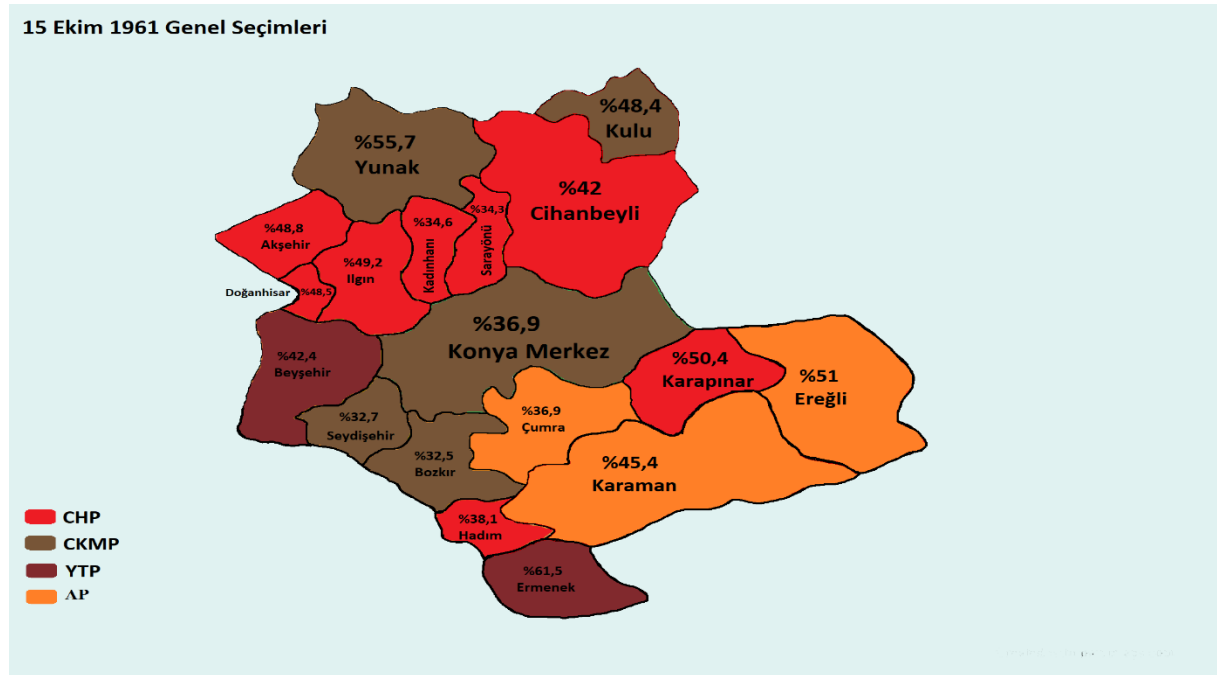
⁵ Aynı uygulama daha önce 1984 yılında ANAP'lı Belediye Başkanı Ahmet Öksüz tarafından üniversiteli kız öğrenciler için uygulamaya konulmuştur.

Konya'daki DP gücünü artıran unsurlardandır. Karpat'a da göre (2010a, s. 494) "DP, yürüttüğü iktisadi politikalarla kitle halindeki köyleri etkileyebilmiş, köylerdeki yoksulluk ve cehalet kısır döngüsünü kırmayı başarmış ilk siyasi partidir. DP'nin bu özelliği göz ardı edilmemesi gereken bir gerçektir". Konya'daki DP iktidarı ertesinde Adalet Partisi (AP), Yeni Türkiye Partisi (YTP), Demokratik Parti, ANAP ve DYP desteği, DP'nin ilk dönem politikalarında aranabilir.

DP'nin Konya'daki oy oranları sırasıyla 1950'de % 58,9 1954'te % 53,8, 1957'de % 44,3'tür. Ancak her üç seçimde de azımsanmayacak oranlardaki CHP oyları da dikkate değerdir. CHP'nin Konya'daki oy oranları ise sırasıyla % 37,8-% 34,9-% 40,9'dur. Dolayısıyla Konya genel oylarının CHP ve DP arasında bölündüğü ve DP oyları düşerken CHP oylarının yükseldiği görülebilir. 1954 genel seçimlerinde her iki partinin oy oranlarındaki düşüş ise % 10 oy alan Osman Bölükbaşı liderliğindeki Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin (CMP) seçimlere girmesinde aranabilir. Konya'daki CMP etkisi 1957 seçimlerinde de devam edecek, parti % 10,4 oranında oy alacaktır.⁶

1961 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde % 36,7 ile CHP birinci olurken ardından sırasıyla % 34,8'le AP, % 14'le Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) ve % 13,7'yle YTP gelir. Konya örneği özelinde ise CHP'nin % 34,6'yla birinci çıkması, 27 Mayıs etkisinde aranabilir. Çünkü 1961 seçimleri, 27 Mayıs'ın ardından yapılan ilk genel seçimlerdir ve darbenin etkisinden bağımsız bir seçmen davranışı mümkün değildir. CHP'nin ardından sırasıyla % 25,4'le CKMP, % 23,2'yle AP ve % 16,8'le YTP gelmiştir.⁷ Ortaya çıkan sonuçlara göre Konya seçmeninin bir kısmının (ki 27 Mayıs öncesinde 1957 seçimlerinde CHP'nin Konya'daki oranı % 40,9'dur) 27 Mayıs'ın ardından CHP'yi desteklemeye devam ettiğini ancak büyük çoğunluğunun DP'nin mirasçısı niteliğindeki AP ve YTP'ye olan desteğini sürdürdüğü iddia edilebilir. Buna ek olarak CKMP sonuçları Konya'daki milliyetçi muhafazakâr seçmenin varlığını da ortaya koymaktadır.

193

⁶ Ayrıntılı bilgi için Bkz. <https://www.ysk.gov.tr/doc/dosyalar/docs/Milletvekili/1950-1977/Konya.pdf>

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://rapory.tuik.gov.tr/11-04-2022-15:00:41-423798378140071022997818893.html?>

Yukarıdaki haritaya göre 1961 genel seçim sonuçlarına göre Konya özelinde üç partinin öne çıktığı görülebilir. 18 ilçenin 8'inde CHP, 5'inde CKMP, 3'ünde AP ve 2'sinde ise YTP birinci olur. CHP 6, AP ve CKMP 4'er, YTP ise 2 milletvekili çıkarır. 1950'li yıllar boyunca oyların DP ve CHP arasında bölündüğü CMP'nin ise % 10 oranında sabit bir orana ulaştığı Konya'da, 27 Mayıs askeri darbesinin ardından yapılan ilk seçim olan 15 Ekim 1961 seçimleri hassaten önem taşır. Menderes ve arkadaşlarının idamından (17 Eylül 1961) kısa süre sonra yapılan seçimlerde tüm Türkiye'de olduğu gibi Konya özelinde de oylar DP'nin devamı niteliğindeki partiler arasında dağılır. Türkiye genelinde olduğu gibi Konya'da da CHP'nin birinci olduğu seçimlerde merkez sağ oyları toplamı %60'ın üzerindedir. 27 Mayıs'ın ve idamların hemen ertesinde yapılan seçimlerde Konya seçmeninin merkez sağ partilere olan desteğini sürdürmesi askeri darbeye karşı seçmenin bir karşı tepkisi olarak okunabilir.

CHP, Konya ilçeleri arasından en yüksek oylarını sırasıyla %50,4'le Karapınar, %49,2'yle Ilgın ve %48,8'le Akşehir'den alır. AP'ye en yüksek oy oranları %51'le Ereğli'den ve %45,4'le Karaman'dan gelir. Ermenek'ten %61,5 oranında oy alan ve birinci olan YTP, Beyşehir'de de %42,4'le ilk sıradadır. YTP'nin birinci olduğu bir diğer ilçe ise Beyşehir'dir. YTP'nin birinciliğine rağmen seçime giren her bir partinin Beyşehir'de %10'un üzerinde oy oranı vardır.⁸ Öte yandan YTP'nin merkez sağ parti oylarını ve AP'ye olan desteği Konya gibi birçok şehirde böldüğü iddia edilebilir.

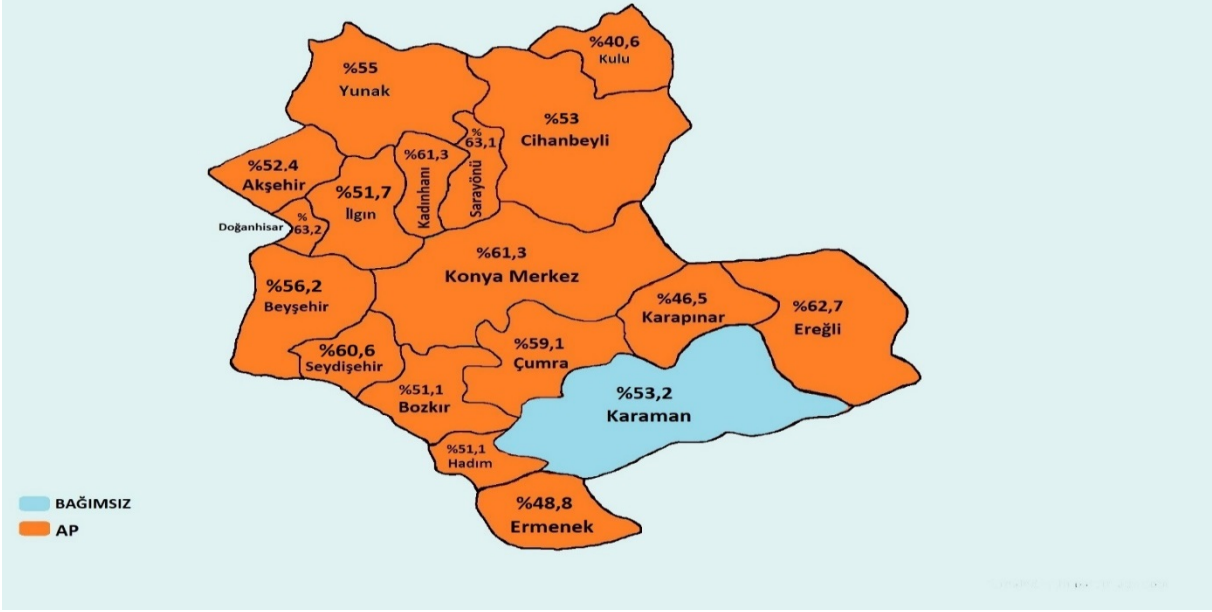
Konya özelinde 1961 seçimleri Akşehir oy oranları önemlidir çünkü başka hiçbir ilçede oy oranları bu denli eşit bir biçimde iki parti arasında dağılmamıştır. Akşehir'de CHP %48,8 alırken AP %40,4, CKMP %8,1 almıştır. Bu oranlar bize Akşehir özelinde oyların CHP ve onun etrafında konumlanan diğer merkez sağ partiler arasında dağıldığını aslında seçmenin tercihini iki ana siyaset çizgisinde yaptığını gösterebilir. Seçmenin yarısı CHP'den yana tercih yaparken bir diğer yarısı da CHP karşısında konumlanan partileri desteklemiştir. CKMP'nin lideri Osman Bölükbaşı'nın DP'den ayrıldığı ve ayrılma gerekçelerinden birinin de DP'nin CHP parti ve uygulamalarına karşı daha farklı ve sert bir siyaset politikası izlenmesini gerekçe gösterdiği gözden kaçırılmamalıdır. Dolayısıyla CKMP'nin de CHP karşısında konumlandığı iddia edilebilir.

1965 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde %52,9'la AP birinci olurken ardından sırasıyla %28,7'yle CHP, %6,3'le Millet Partisi (MP), %3,7'yle YTP gelmiştir. 1961 genel seçimleriyle karşılaştırıldığında AP oylarını %34,8'den %52,9'a yükseltirken diğer bütün partilerde düşüş yaşanmıştır. En büyük oy kaybı CKMP ve YTP özelinde gerçekleşmiştir. CKMP, Türkiye geneli oy oranını %14'ten %2,2'ye, YTP ise %13,7'den %3,7'ye düşürmüştür.⁹ CKMP'deki oy kaybı parti lideri Osman Bölükbaşı'nın partiden ayrılarak Millet Partisi'ni kurmasıyla ilişkilendirilse de Millet Partisi'nin Türkiye geneli oy oranının %6,3'te kaldığı hatırlandığında oylardaki düşüşün yeni partinin kurulmasıyla da engellenemediği görülebilir.

⁸Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-11:19:15-43700025910355354981738459355.html?>

⁹Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:34:51-112918571211685248491708691145.html?>

10 Ekim 1965 Genel Seçimleri

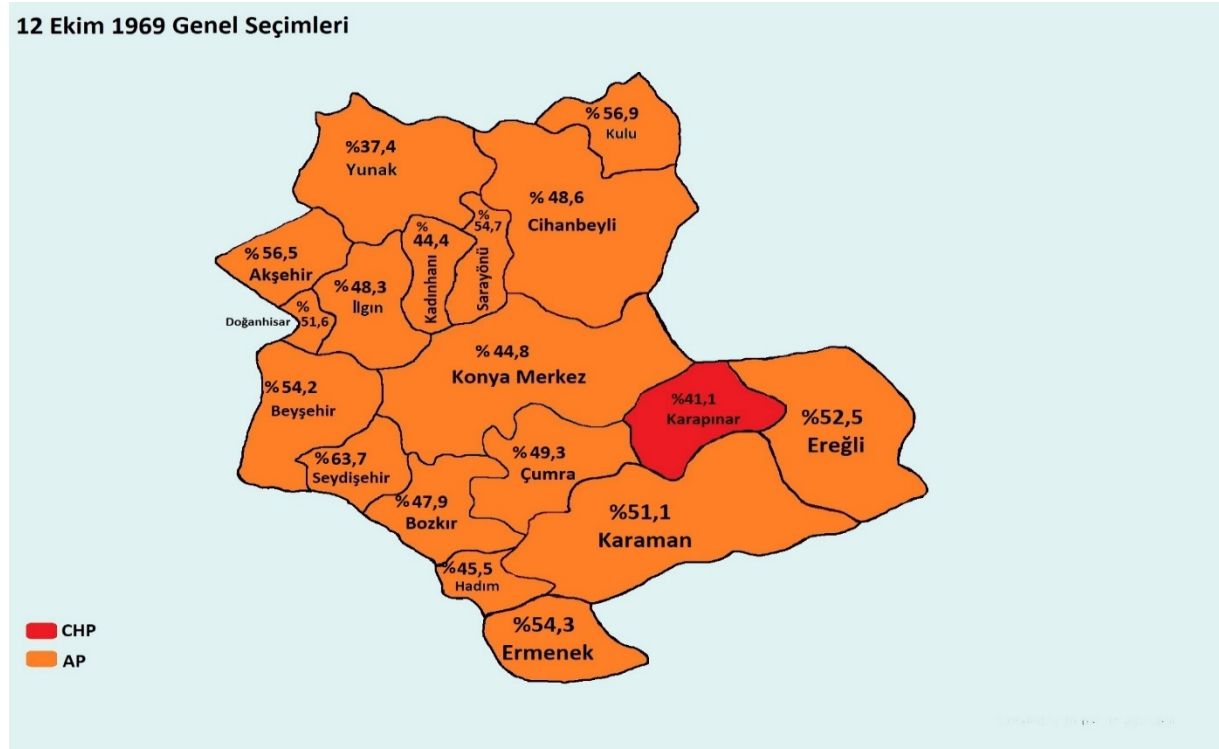
Yukarıdaki harita bir önceki haritayla karşılaştırıldığında Konya örneğinde seçmenin siyasal tercihinde yaşanan radikal değişim gözlenebilir. Haritanın tamamı turuncu renkte AP liderliğinde şekillenmiştir. AP, en yüksek oy oranlarını sırasıyla %63,1'le Sarayönü, %62,7'yle Ereğli ve %61,3'le Kadınhanı ve Merkez'den alır.¹⁰ 1965 genel seçimlerinde, Konya özelinde 18 ilçenin Karaman hariç 17'sinde AP'nin birinci olduğu görülebilir. 18 ilçenin 14'ünde %50'nin üzerinde oy alan AP yalnızca Karaman'da birinciliği %53,2'yle bağımsız adaya kaptırmıştır. Konya genelinde AP %54,2'yle birinci olurken CHP %25, Millet Partisi %9,4, CKMP %1,9, YTP ise %1,6 almıştır. AP dışında bütün partilerin Konya özelinde oy kaybı yaşadığı bu seçimlerde bağımsız adayların oranı %5,8 olur. Bir önceki seçimlerle karşılaştırıldığın sıfır olan bu oranın %5,8'e yükselmesi seçmenin yalnızca siyasi parti merkezinde oy kullanmadığını, aday faktörüne de önem verdiğini ayrıca siyasi partilere olan güveninin sarsılmaya başladığını ve yeni alternatiflere yöneldiğini de gösterebilir.

CKMP ve YTP oy oranlarındaki Türkiye geneli düşüş, Konya özelinde de sürer. 1961'de %25,4 oranında oy alan CKMP bu seçimlerde bu oranı %1,9'a düşürmüştür. CKMP'nin lideri Osman Bölükbaşı'nın MP'nin Konya'daki oy oranı ise %9,4'te kalmıştır. CKMP ve MP'nin Konya'dan aldıkları oy oranları toplamı %11,3'te kalmış ve genelde %14,1 oranında düşüş yaşanmıştır. CKMP, MP ve CHP oylarının bir kısmının bu seçimlerde AP bünyesinde toplandığı seçim sonuçları göz önüne alındığında kabul görececek bir görüştür. Dolayısıyla 1965 genel seçimlerinin hem Türkiye'de hem de Konya özelinde en büyük kazananı AP olmuştur.

1969 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde bir önceki seçimlere de katılan siyasi partilerin genelinde oy oranlarında bir düşüş yaşanır. Türkiye geneli AP oyları %52,9'dan %46,6'ya, CHP oyları %28,7'den %27,4'e, MP oyları %6,3'ten %3,2'ye düşerken, seçimlere iki yeni siyasi parti dâhil olmuştur. Bunlar Güven Partisi (GP) ve Birlik Partisi' (BP)dir. Alevi kökenli siyasetçiler tarafından kurulan ve sol çizgide yer alan BP %2,8, CHP'den ayrılan Turhan

¹⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-11:32:21-2066468311474954940712773991.html?>

Feyzioğlu'nun kurduğu GP ise Türkiye genelinde %6,6 oranında oy almıştır.¹¹ CKMP'nin devamı niteliğindeki MHP de yeni adıyla ancak aynı çizgisini sürdürerek %3'le seçimlerden çıkmıştır.

Yukarıdaki haritaya göre bir önceki seçimle karşılaştırıldığında Karapınar ve Karaman dışında radikal bir değişimin yaşanmadığı iddia edilebilir. Konya örneğinde AP dâhil bütün siyasi partilerin oy oranlarında düşüş yaşanırken yalnızca GP oranlarında %10,7'lik bir değişim yaşanır ve bu değişim artış olarak yorumlanabilir. Çünkü GP'nin %10,7'lik oranına ek olarak CHP'nin %21,7 oranında oyu vardır. Bu oranlar GP'nin yalnızca CHP seçmeninden değil diğer merkez sağ parti seçmeninden de oy aldığını gösterebilir. Bu nedenle GP'nin oy oranı bir başarı olarak değerlendirilebilir. MHP ise yeni siyasi adıyla ilk kez bu seçimlere girmiştir. Eski bir siyasi gelenekten gelmesi ve MP-CKMP'nin devamı olmasına rağmen %3 aldığı için başarı gösteren partiler arasında değerlendirilmemiştir. MHP, CKMP'nin ya da MP'nin daha önce aldığı oy oranlarına yakın ya da üzerinde bir oy oranına ulaşmış olsaydı bu bir artış olarak değerlendirilebilirdi. 1969 genel seçimlerinde bütün siyasi partilerde genel bir düşüşün yaşandığı ve seçmen oylarının merkez sağ, sağ ve sol partiler arasında daha önceki iki seçimden daha fazla paylaşıldığı iddia edilebilir. Bu seçimlerde ilçe özellerinde oylar birbirine daha fazla yaklaşmaya başlamış olsa da esas yarış AP ve CHP arasında gerçekleşmiştir. Ancak 1965 genel seçimlerinde bu yarış çoğunlukla AP'nin üstünlüğünde devam etmiştir.

Haritada renk farklılığının yaşandığı ilçeler Karaman ve Karapınar'dır. Karapınar, 1969 genel seçimlerinden %41,1'le CHP'yi birinci, ardından sırasıyla %36,6'yla AP, %9,7'yle GP ve %5,8'le MP'yi çıkarmıştır.¹² 1961 ve 1965 genel seçimleriyle karşılaştırıldığında Karapınar'daki CHP oyları sırasıyla şöyledir: %50,4, %30,9 ve %41,1. Görüldüğü gibi CHP'nin 1960'lı yıllarda Karapınar'da %30'un üzerinde sabit bir oyu olduğu söylenebilir. 1969 genel seçimlerinde GP

¹¹Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-12:53:30-13238504272147571221808699169.html?>

¹²Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:36:30-12537714227130026661660724089.html?>

faktörü olmasaydı CHP'nin Karapınar'daki oy oranının %50'nin üzerinde olacağı da iddia edilebilir. Karapınar'da 1961'de %22,5 olan CKMP oylarının 1965'te %3,6'ya düşmesi ve MP'nin %11,5 alması milliyetçi muhafazakâr oyların bir kısmının AP tarafından devşirildiğini gösterebilir. Buna göre Karapınar'da önemli oranda CHP seçmen kitlesinden söz edileceği gibi milliyetçi muhafazakâr ve merkez sağ gelenekten gelen bir seçmen kitlesine sahip olduğu da söylenebilir. Karaman'da ise 1965'te %53,2'yle birinci olan bağımsız aday yerini 1969'da %51,1'le AP'ye bırakır.¹³

1960'lı yıllarda yapılan genel seçimlerin tamamına bakıldığında Türkiye genelinde siyasi partilerdeki siyasi bölünmüşlük dikkat çekicidir. 1961-1969 arasında AP ve CHP oylarında tüm Türkiye genelinde olduğu gibi Konya özelinde de bir düşüş yaşanır. Yapılan üç genel seçimin tamamında oylar CHP ve AP arasında bölünürken 1969'da Güven ve Birlik Partilerinin seçimlere girmesiyle sol seçmene, CKMP-Millet Partisi-YTP-MHP'nin girmesiyle de sağ seçmene yeni siyasi alan ve alternatiflerin açıldığı, siyasi yelpazede çeşitlenmelerin olduğu söylenebilir.

5. 12 Mart ve Koalisyonlar Döneminde Konya'da 1973 ve 1977 Genel Seçimleri

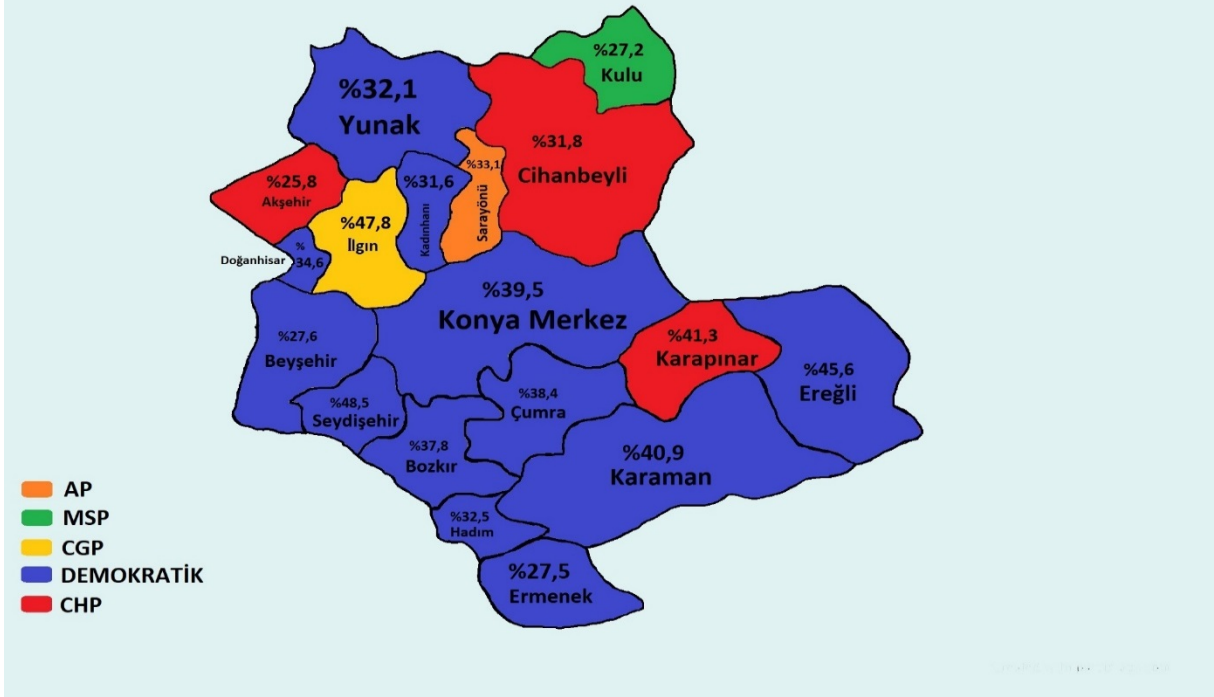
12 Mart 1971 askeri muhtırasının ardından yapılan ilk genel seçimler olan 1973 genel seçimleri, sonuçları itibarıyla 1965 ve 1969 genel seçimlerinden oldukça farklıdır. Bir önceki seçim sonuçları haritasına bakıldığında da AP liderliğinde neredeyse tek renk görünen Konya haritasının bu seçimlerde rengârenk olduğu görülebilir. Bu farklılık 1970'lerle birlikte Türkiye genelinde ve Konya özelinde yeni bir siyasal kültürün oluşmaya başladığını da gösterir. 1973 genel seçimlerine AP'den ayrılarak Ferruh Bozbeyli liderliğinde kurulan Demokratik Parti, Güven Partisiyle Cumhuriyetçi Partinin birleşmesiyle oluşan Cumhuriyetçi Güven Partisi (CGP), Süleyman Arif Emre liderliğinde kurulan Milli Selamet Partisi (MSP) ve Türkiye Birlik Partisi (TBP) de dâhil olmuştur.

1973 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde %33,3'le CHP birinci olurken ardından sırasıyla %29,8'le AP, %11,9'la Demokratik Parti, %11,8'le MSP, %5,3'le CGP ve %3,4'le MHP gelir.¹⁴ Hiçbir partinin tek başına iktidar çoğunluğunu sağlayamaması dolayısıyla bu seçimlerle birlikte 1970'li yılların koalisyonlar dönemine de girilmiş olur.

¹³ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:36:30-12537714227130026661660724089.html?>

¹⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:20:29-182409336014697485441074032648.html?>

14 Ekim 1973 Genel Seçimleri

Yukarıdaki haritaya göre önceki iki genel seçimle karşılaştırıldığında AP'den boşalan yerlere Demokratik Partinin geldiği söylenebilir. 1973 genel seçimleri Konya sonuçlarında ise Türkiye genelinden farklı olarak %33,9'la Demokratik Parti birinci gelir. Ardından sıralamada %20,9'la CHP, %16,5'le MSP, %13,5'le AP, %9,6'yla CGP vardır.¹⁵ Konya özelinde 12 ilçede Demokratik Parti; Akşehir, Cihanbeyli Karapınar'da CHP birinci olur. AP'nin yerini Ilgın'da CGP, Kulu'da MSP alırken Sarayönü AP desteğini sürdürür. Konya özelinde Demokratik Parti ve MSP'nin Türkiye ortalamasının üzerinde oy alması Konya'daki seçmen tercihinin çoğunlukla merkez sağ ve sağ çizgisinden yana olmasıyla açıklanabilir. Nitekim Demokratik Parti en yüksek oyunu yine Konya'dan almıştır. Dursun'a göre (2018, s. 65-66) "1973 seçimlerinde sağ oylar yeni kurulan partiler arasında bölünürken sol oylar CHP'de toplanmıştır. Ecevit liderliğindeki CHP'nin 'düzen değişmelidir' sloganı kitlelerin değişim ve dönüşüm taleplerinin CHP'de toplanmasına ve birinci parti çıkmasına neden olmuştur. Sol siyaset yükselişe geçerken, sağ siyasette gerilemiş ve bölünmüşlük, siyasi aktörler arasındaki diyalogsuzluk ve iş birliği eksikliği, toplumun sağ ve sol kamplara bölünmesi, kitlesel anarşi ve terör bu dönem siyasetinin temel özelliği haline gelmiştir." Haritada görünen bölünmüşlüğün bir diğer sebebi bu faktörlerde aranabilir.

Önceki iki seçimde AP'nin %50'nin üzerinde oy aldığı ilçelerin neredeyse tamamında önemli düşüşler yaşanmıştır. AP'nin üst üste iki kez birinci olduğu Sarayönü'nde bile oy oranları yarı yarıya düşmüştür. AP'nin Sarayönü'ndeki oy oranları sırasıyla şöyledir: %63,1, %54,7 ve %33,1. Dolayısıyla Konya özelinde merkez sağ oylarında gerileme yerine AP'ye karşı seçmen nezdinde toplumsal ve siyasi bir tepkinin olduğu iddia edilebilir. Nitekim seçmen Konya'daki siyasi tercihinin bir merkez sağ partisinden başka bir merkez sağ partisine Demokratik Parti'ye kaydirmiştir. Akşehir ve Cihanbeyli'deki değişim incelendiğinde Akşehir'de önceki iki seçimde AP birinci olmasına rağmen CHP'nin en az %25 üzerindeki oy oranı görülebilir. Bu seçimlerde

¹⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-13:09:34-21064549681785436750895278882.html?>

de Akşehir'deki merkez sağ oyları önemli oranda bölünmüş bu nedenle de CHP birinci olmuştur. Örneğin 1973 genel seçimlerinde Akşehir'de AP'nin %19,3, CGP'nin %11,4, Demokratik Parti'nin %19,6, MSP'nin %12,4, MHP'nin %4,8 ve MP'nin ise %3,7 oranında oyu vardır.¹⁶ Buna göre Akşehir'de kullanılan oyların yaklaşık yüzde yetmiş merkez sağ ve sağ partiler arasında bölünmüştür.

Cihanbeyli'de 1969'da GP'yle bölünen sol oyların 1973'te yeniden CHP'de toplandığı söylenebilir. Bununla birlikte Cihanbeyli'de %16,4 alan MSP de önemli bir faktördür ve Demokratik Partiyle birlikte sağ oyların bölünmesine neden olmuştur. Öte yandan MSP'nin birinci olduğu tek ilçe olan Kulu'da önceki iki seçimde de AP birinciyken yaklaşık %30 oranında da CHP oyu vardır. Kulu'nun demografik yapısı üzerine değerlendirme yapan Koyuncu ve Aydemir'e göre (2012, s. 172) "ilçe halkının büyük bir kısmı yörükken; 100-150 yıl önce birtakım aşiretler Osmanlı tarafından Erzurum, Muş, Ağrı çevresinden bölgeye iskân ettirilmiştir. Bunlara ek olarak 1853-1856 Osmanlı-Rus Kırım savaşı ertesinde de Anadolu'ya göç eden Nogay Türklerinin büyük bir kısmı yine bu bölgeye yerleştirilmiştir. Bölgede Yörükler, Kürtler, Nogaylar ve Türkmenler'den oluşan demografik bir dağılım oluşmuştur." Kozmopolit demografik yapısıyla öne çıkan Kulu'da 1973 genel seçimlerinde CHP'nin oylarında önemli bir düşüş yaşanır. CHP, %21'de kalırken, MSP %27,2'yle birinci olmuş, ardından sırasıyla %20,5'le AP, %14,2'yle Demokratik Parti, %13,2'yle CGP gelmiştir.¹⁷ Buna göre kozmopolit bir nüfus dağılımına sahip olan Kulu seçmenin tercihini yine sağ ve merkez sağ partilerden yana yaptığını söylemek mümkündür.

1977 genel seçim sonuçlarına göre hiçbir parti tek başına hükümeti kuracak çoğunluğa ulaşamaz. Karpat'a göre (2010b, s. 263) bir önceki seçimle karşılaştırıldığında iki ana merkezin iki büyük partisi olan CHP ve AP'nin oyları %15 artmıştır. Bir önceki seçimde her iki partinin oy oranı toplamı %63'iken bu oran 1977'de %78'e yükselmiştir. Bu yükseliş, iki partinin bir araya gelmesi yönünde bir uyarı olmalıdır ancak her iki parti lideri koalisyon hükümeti kurmayı reddederek bir önceki siyasi ortamın sürmesine katkı sağlamışlardır.

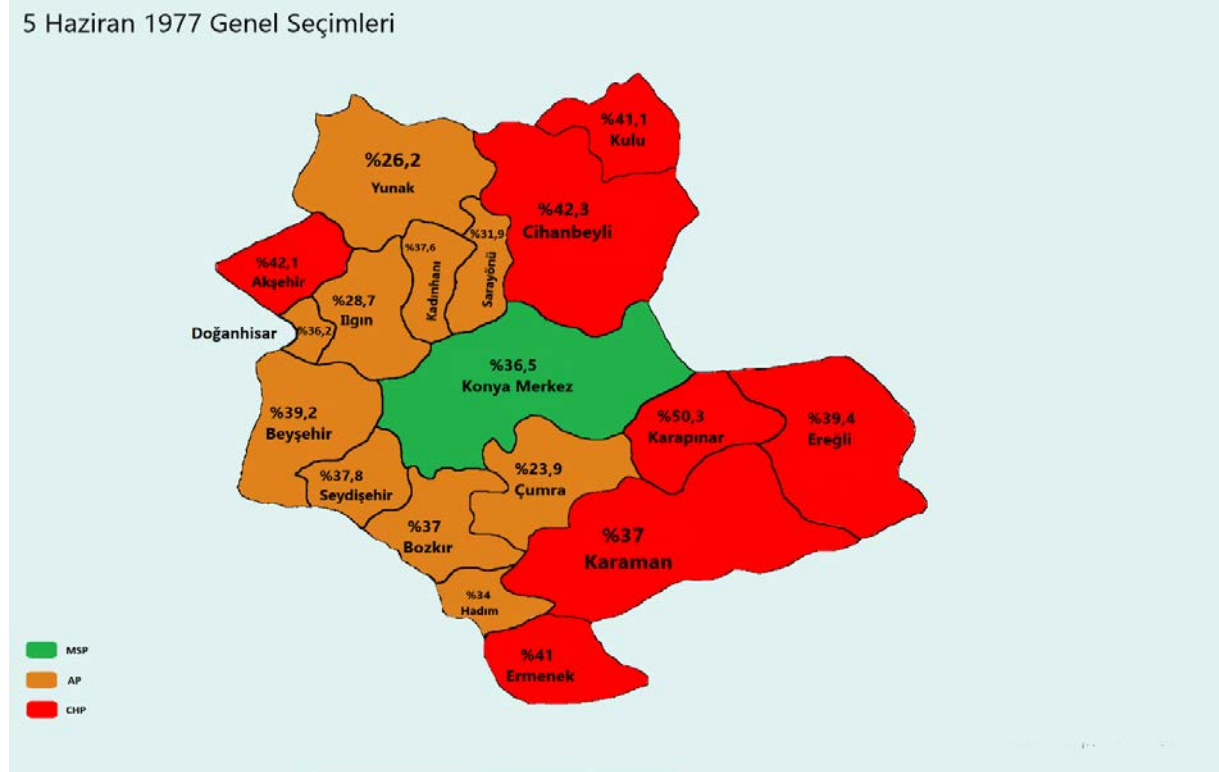
1977 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde CHP %41,4'le birinci olurken ardından sırasıyla %36,9'la AP, %8,6'yla MSP, %6,4'le MHP ve %1,9'la CGP gelir.¹⁸ Bu seçimlerdeki en radikal değişim şüphesiz Demokratik Parti'de yaşanır. Oy oranlarını yaklaşık yüzde on oranında düşüren Demokratik Parti'nin oylarının AP-CHP ve MHP arasında bölündüğü iddia edilebilir. Bir önceki seçimle karşılaştırıldığında AP, CHP ve MHP'nin oyları yükselirken Demokratik Parti, CGP ve MSP'nin oyları düşüşe geçmiştir. 1973 ve 1977 genel seçimlerini karşılaştırarak bu seçimler arasındaki MSP oy kaybı nedenlerini tartışan Sarıbay, MSP'lilerin yaşanan bu oy kaybından mükerrer oy kaybını sorumlu tuttuğunu iddia eder. MSP'nin yayın organı olan bir gazetede bütün ülkede toplam 2,5 milyondan fazla hileli oy kullanıldığı gerekçesiyle seçimlere şaibe gölgesi düştüğü savunulur. Bu tartışmalardan bağımsız bir değerlendirme yapan Sarıbay (1985, s. 161-167), MSP'nin gerilemesindeki önemli bir etkenin, partinin oy yüzdesindeki gerilemeyle milletvekili sayısındaki düşüş arasındaki tutarsızlıktan kaynaklandığını, %3,2'lik bir

¹⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:22:46-19732211009804080412063618831.html?>

¹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:39:27-54531660516091829061092171717.html?>

¹⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:40:28-6921888985040635491667453313.html?>

düşüşe karşılık milletvekili sayısının oransal olarak %50 düşmesinin tutarsız olduğunu ifade etmektedir. Oy kaybına neden olan bir diğer unsurun Türklük temasının yanında İslamcılık temasını da işleyen ve bu ikisini aynı potada birleştiren MHP'nin yeni bir alternatif olarak var olması iddia edilebilir. Dolayısıyla Demokratik Parti, CGP ve MSP oylarındaki düşüşle CHP, AP ve MHP oylarındaki artış arasında ters bir orantı kurulabilir.

Yukarıdaki haritaya göre Konya'da bir önceki seçimle karşılaştırıldığında AP'nin birçok ilçeyi Demokratik Partiden geri aldığı görülebilir. Konya genel sonuçlarına göre CHP %31,3'le birinci olurken ardından sırasıyla %28,2'yle AP, %19,8'le MSP, %10,7'yle MHP, %5,7'yle Demokratik Parti gelir.¹⁹ Konya'da Türkiye genel ortalamasının üzerinde oy almayı başaran tek parti MSP olur. MSP, 1977 genel seçimlerinde Türkiye genelinde %8,6 alırken Konya'da bu oran %19,8'e yükselmiştir.²⁰ Bir önceki seçimle karşılaştırıldığında MSP'nin Konya genelinde beklentinin altında oy almış olmasına rağmen oylarını büyük oranda korumayı başardığı ve artırdığı görülebilir. Ayrıca Konya'nın bu seçimlerde Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri şehirlerinin ardından MSP'yi en yüksek oranda destekleyen şehirlerden biri olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Bu oranlar Konya'daki Millî Görüş Hareketi geleneğinin ve hareket uzun yıllar devam edecek desteğin başlangıcı olarak okunabilir.

Konya'da 1977 genel seçimlerinde 18 ilçenin 10'unda AP, 7'sinde CHP, merkezde ise MSP birinci olur. Merkezin daha sonra üç ayrı ilçeye bölünerek nüfus yoğunluğunun en fazla ilçelerden oluşması Konya genelinde nüfusa oranla MSP desteğini göstermesi açısından önemlidir. Haritaya göre Demokratik Parti bütün birinciliklerini (Ereğli dışında) AP'ye kaptırır. Akşehir, Cihanbeyli, Karapınar'da CHP birinciliğini sürdürürken CHP listesine Ereğli ve Kulu

¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-13:36:00-9741522968305916681842420137.html?>

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:40:28-6921888985040635491667453313.html?>

eklenir. Bir önceki seçimde MSP'nin birinci olduğu Kulu'da CGP, Demokratik Parti ve MSP'nin kaybettiği oylar AP, CHP ve MHP arasında bölünmüştür. Konya örneğinde önemli bir değişim de Çumra'da yaşanır. Önceki iki seçimle karşılaştırıldığında oyların merkez sağ partilerinden ya AP ya da Demokratik Parti'de toplandığı Çumra'da oylardaki parçalanmışlık önemlidir. Çumra özelinde neredeyse bütün merkez sağ ve sol partilerin oranları birbirinin aynısıdır. %23,9'la AP'nin birinci olduğu Çumra'da oy oranları sırasıyla şu şekildedir: CHP %23,6, MSP %23,3. MHP %14,1 alırken Demokratik Parti %9,9²¹ almıştır ki bu oran Demokratik Parti'nin Türkiye ortalamasının çok üstündedir. Buna göre Çumra'da bölünmüş bir merkez sağ ve sağ seçmenin yoğunlukta olduğu ve CHP'nin de oylarını önemli ölçüde artırdığı iddia edilebilir.

1970'li yılların sonlarına doğru siyasi arenada MSP ve MHP'nin adı sıklıkla duyulmaya başlanır. Ergüder'in (2000, s. 304) 1961 ve 1977 yılları arasında parti destekleme biçimlerini ve değişen seçmen davranış örüntülerini incelediği anket araştırması çalışmasının sonucuna göre "koalisyon hükümetleriyle tek parti hükümeti sorusuna katılımcıların %88'i tek parti hükümetini istedikleri cevabıyla karşılık vermiştir. Ancak bu çalışmanın ortaya koyduğu en önemli sonuçlardan biri MSP ve MHP'nin bundan böyle Türk politik hayatının birer unsuru olmasıdır." Nitekim 1977 genel seçimlerinin ve koalisyon hükümetlerinin ardından Türk seçmeni iki dönem tek başına iktidar olacak bir partiyi destekleyerek, tek parti hükümetine olan desteğini 1950'li ve 1960'lı yıllardaki gibi gösterecektir. 12 Eylül'ün ardından MHP ve MSP kapatılsa da Türk siyasi hayatında başka isimlerle, başka partiler altında (geçici olsa da) varlığını sürdürmeyi başaracak ve Türk politik kültürünün önemli aktörlerinden olmayı sürdürecektir.

6. 12 Eylül'ün Ardından Konya'da 1983 ve 1987 Genel Seçimleri

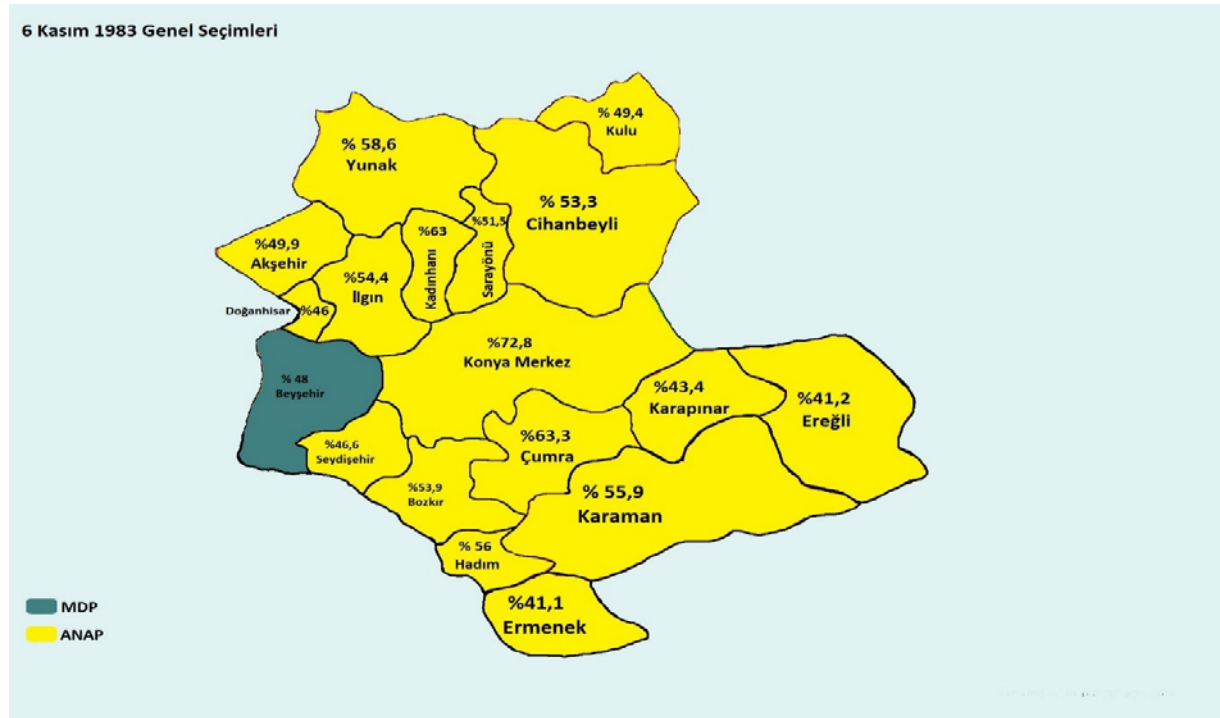
12 Eylül askeri darbesinin ve iki yılı aşan askeri yönetimin ardından sivil ve demokratik siyasal hayata dönüşün ilk aşaması sayılan 6 Kasım 1983 seçimleri hem demokrasi geleneğini sürdürmesi hem de Türkiye'nin 1990'larda hızlanan sosyo-kültürel ve siyasal konjonktürünün sacayaklarından birini oluşturması açısından önemli bir kırılmadır. Seçimlere yalnızca üç parti girebilmiştir: ANAP, Halkçı Parti (HP) ve Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP). Siyasi partiler üzerindeki askeri vesayet baskısı 1983 genel seçimlerine getirilen 'güdümlü bir demokratik seçim' değerlendirmelerini doğrular niteliktedir. Çünkü parti aday listelerine müdahaleler ve vetolar sivil hayata geçişin tam olarak gerçekleşmediğini, askeri yönetimin ağırlığının sosyolojik ve siyasi olarak sürdürüldüğünü göstermektedir. Bayramoğlu'na göre (2017, s. 82) "12 Eylül hem devletin işleyişinin her yönüyle militerleşmesini hem askeri otoritenin etkilerini hem de askeri özerkliğin adeta mutlaklaşmasını ifade eden bir aşamayı oluşturur. Bu dönem Silahlı Kuvvetler'in anayasa yapmanın yani kurucu iktidar olmanın ötesine geçip kurumlaştırıcı yani yasa koyucu iktidar haline dönüştüğü bir dönemdir."

12 Eylül öncesi bütün siyasi partilere ve liderlerine siyaset yapma yasağı getirilmesi dolayısıyla seçimlere önemli kısıtlamalar altında ve askeri vesayet gölgesinde giren Türkiye'de askeri vesayet desteklediği MDP faktörüne rağmen ANAP'ın birinciliği beraberinde pek çok toplumsal ve siyasal mesajı getirir. ANAP'ın 12 Eylül sonrasında oluşan siyasal boşluğu doldurmada mevcut krizi fırsata çevirerek, dört ana siyasal eğilimi birleştirme iddiası seçmen için belirleyici bir faktör olur. ANAP, askeri vesayet veto etmediği MHP ve MSP'li birçok ismi partisinde toplarken Turgut Özal'ın bürokratik ve kültürel mesafeyi aşmaya yönelik söylem ve

²¹Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:42:50-116339993197542561443841205.html?>

uygulamaları Özal'ın dolayısıyla ANAP'ın karizmasını artırmıştır. Ancak 12 Eylül'ün siyasi ve toplumsal sonuçlarına ek olarak siyasi alanda yaşanan temsil krizinin ANAP ve Özal karizmasından çok daha güçlü olması dolayısıyla ANAP yerine başka yeni bir sivil parti kurulmuş olsaydı da aynı desteğin ona verileceği iddia edilebilir. Hem merkez sağ geleneğinden beslenmesi hem dört ana eğilimi birleştirme iddiası hem de askeri vesayet tarafından Özal'ın parti kurmasına izin verilmesi ANAP'ın siyasetteki gücünü pekiştirmiştir.

1983 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde %45,1'le ANAP birinci olurken ardından sırasıyla %30,5'le HP ve %23,3'le MDP gelir. HP'nin aldığı %30'luk oran CHP seçmeninin kemikleşmiş oy tabanıyla açıklanabilir. Nitekim hem Türkiye genelinde hem de Konya'da CHP'li seçmenin güçlü olduğu bölge ve şehirlerde HP'nin kayda değer bir oy oranı vardır ve bu sonuç CHP seçmeninden bağımsız değildir. MDP'nin dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren tarafından desteklenmesine rağmen sonuncu parti olması manidardır. Bu sonuç aynı zamanda toplumun askeri darbeye ve vesayet sistemine verdiği bir karşılık olarak da okunabilir. Örneğin Eminoğlu'na göre (2021, s. 478) "darbeler ertesinde seçmen, hükümetten her alanda güven teminatı bekler. Seçim vaat ve kampanyalarında mevcut sorunlara yönelik çözüm önerileriyle oy verdiği parti ve siyasetçilerin sözlerini takip eder ve emanet verdiği oyların akıbetini bir sonraki seçimde bu sonuçlara göre belirler." Dolayısıyla ANAP'a verilen oyların bir kısmının mevcut sosyo-ekonomik ve siyasal konjonktürün bir sonucu olarak emanet verilen oylar olduğu da iddia edilebilir. MSP ve MHP'li adayların ANAP'taki varlığı bu seçmenlerin emanet oylarını doğrular niteliktedir. Ancak ANAP'ın bu emanet oylar üzerindeki istikrarını sürdürüp sürdürmeyeceği sonraki seçimlerde görülecektir.

Yukarıdaki haritaya göre Konya örneğinde bir önceki seçimden tamamen farklı bir sonuçla karşılaşmak mümkündür. Şöyle ki CHP'den kalan boşluğu doldurma amacı da olan HP, CHP'nin her seçimde birinci olduğu ilçelerde bile birinciliği ANAP'a kaptırmıştır. Konya genelinde ANAP

%56,6'yla birinci olurken ardından sırasıyla %21,7'yle HP, %19,4'le MDP gelmiştir²². ANAP, Konya'dan Türkiye genel ortalamasının üzerinde oy almaya başarmıştır. Bu sonuçlara göre ANAP'ın Konya özelinde AP-MSP-MHP oylarını kendi tabanında topladığı iddia edilebilir. Haritada görüleceği üzere ANAP'ın birinci olamadığı tek ilçe Beyşehir olur. Beyşehir'de %48'le MDP birinci olurken ardından %36'yla ANAP, %14'le HP gelir.²³ Milliyetçi muhafazakâr ve merkez sağ seçmenin varlığının neredeyse her seçimde hissedildiği Beyşehir'deki MDP desteği hem aday faktörü hem de 12 Eylül travmasıyla anlamlı hale gelebilir. Beyşehir sonuçları önceki seçimlerle karşılaştırıldığında 1960 ve 1970'li yılların genelinde merkez sağ partilerinin ağırlığı görülebilir. HP'nin Beyşehir'deki %14'lük oranı ise 1960'lı yıllarda %20'nin üzerinde olan ancak 1960'ların sonlarıyla 1970'lerin ilk yıllarında düşüşe geçen ardından yeniden toparlayan CHP oylarıyla açıklanabilir.

1987 genel seçimleri öncesinde 12 Eylül ertesi getirilen siyaset yasaklarına yönelik yapılan 1987 referandumuyla birlikte az bir farkla evet oyları çoğunlukta çıkmış ve yasaklı siyasetçiler siyasete geri dönmüştür. ANAP ilk kez bu seçimlerde alternatif sağ ve merkez sağ partilerle seçime girmek durumunda kalmıştır. Necmettin Erbakan liderliğindeki RP, Erdal İnönü liderliğindeki Sosyal Demokrat Halkçı Partisi (SHP)²⁴, Süleyman Demirel liderliğindeki DYP, Bülent Ecevit liderliğindeki DSP seçime yeni giren ancak geçmişten gelen sağ ve sol siyasi çizginin bu dönemdeki temsilcileri olan partilerdir. Dolayısıyla her biri müstakil olan siyasi boşlukları bu seçimlerde doldurmuştur.

1987 genel seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde ANAP birinci olmasına rağmen oylarında %45,1'den %36,3'e doğru bir düşüş yaşanır. Ardından sırasıyla % 24,8'le SHP, % 19,1'le DYP, % 8,5'le DSP ve % 7,2'yle RP gelir.²⁵ Bir önceki seçime yalnızca üç siyasi partinin girebildiği ve birçok siyasi partinin temsil imkânı bulamadığı gerçeği unutulmamalıdır. Bu nedenle partilerin seçmen tabanlarındaki değişimi 1970'li yılları da dâhil ederek okumak daha doğru olacaktır. Ancak 1987 genel seçim sonuçlarının Türkiye ortalamasıyla Konya genel ortalaması karşılaştırıldığında ortaya çıkan veriler, Konya seçmenin siyasi gelenek ve kültürünü yansıtmaması açısından ayrıca önem taşır.

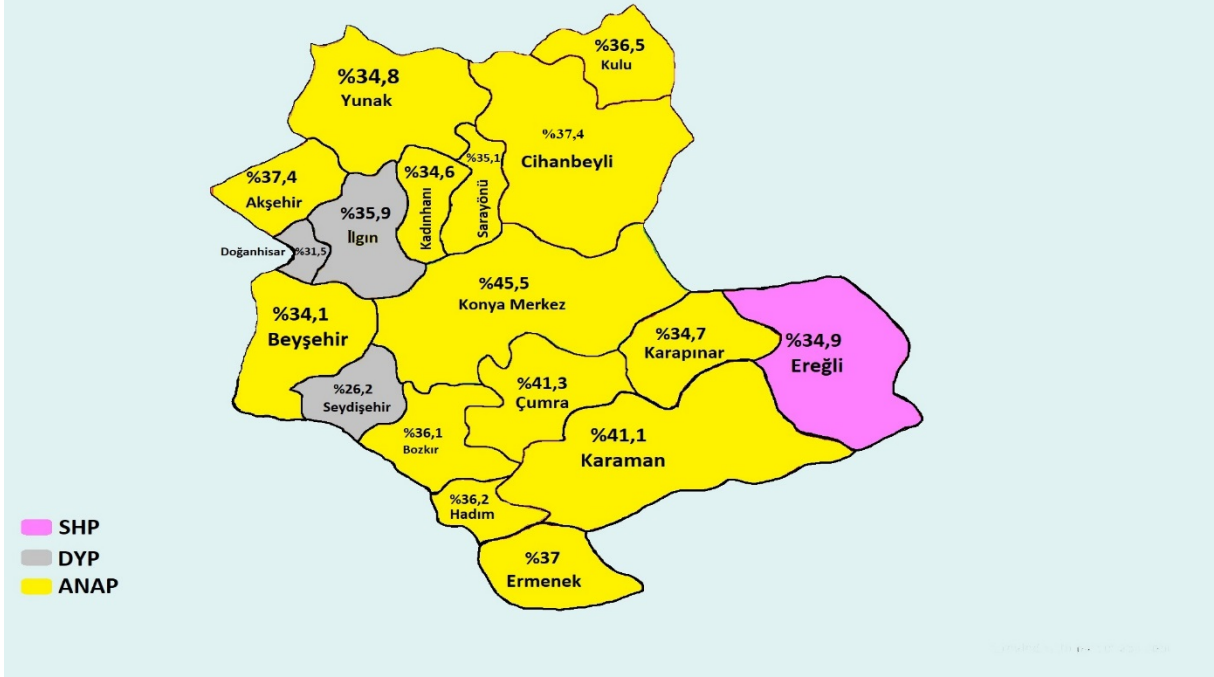
²² Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-13:47:33-16097593241212117630791827743.html?>

²³ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:26:02-70687302016533397291218704486.html?>

²⁴ 12 Eylül'ün ardından Halkçı Parti ve Sosyal Demokrasi Partisi'nin birleşmesiyle kurulmuştur.

²⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:45:02-17929361471647438781488688956.html?>

29 Kasım 1987 Genel Seçimleri

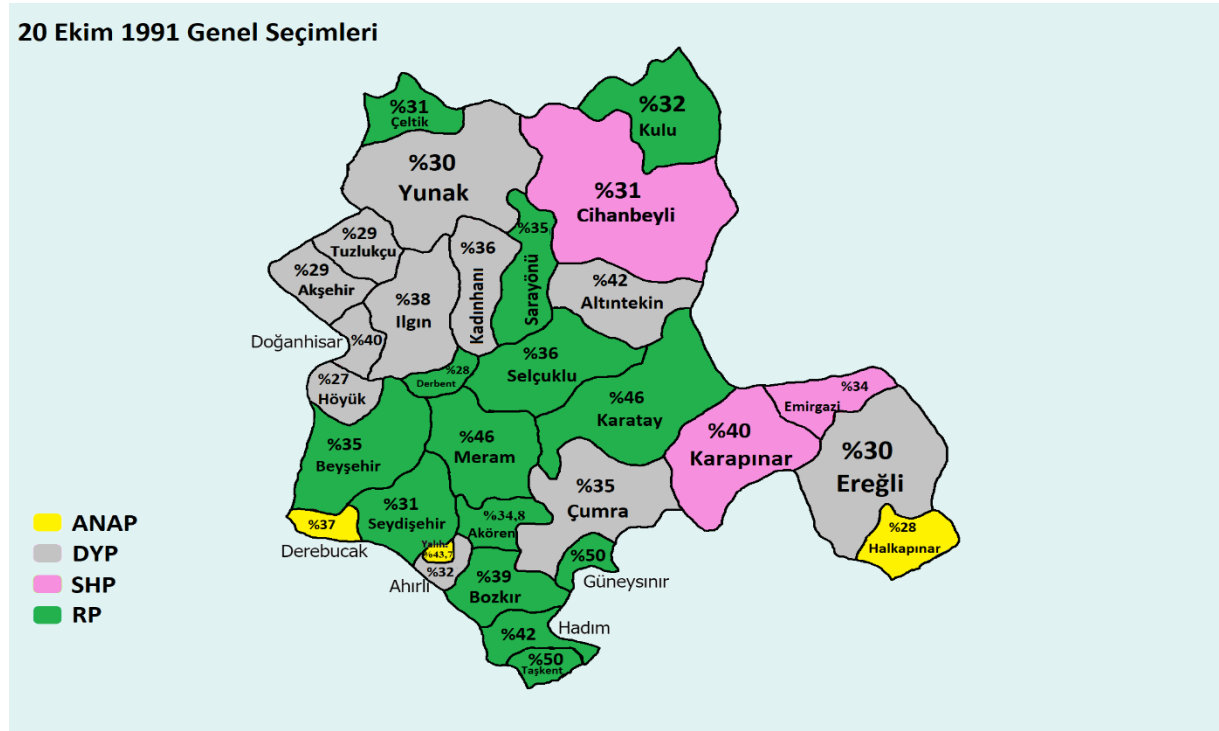
Yukarıdaki haritaya göre Konya örneğinde bir önceki seçimle ortalama aynı bir sonuç ortaya çıkar. 1987 yılında büyükşehir olan Konya’da % 38,4’le ANAP birinci olurken ardından sırasıyla % 17,1’le DYP, % 17’yle SHP, % 15’le RP ve % 6,6’yla DSP gelir.²⁶ Konya’da yalnızca ANAP ve RP Türkiye genel ortalamasının üzerinde oy alır hatta RP’nin genelde aldığı % 7,2’nin iki katı oranında RP’ye destek verilir. Bu oranlar bize Konya’da MNP’yle başlayan Milli Görüş Hareketine verilen desteğin bu seçimlerde de sürdürüldüğünü göstermekle birlikte DYP ve ANAP’ın oy oranları toplamının % 55’in üzerine çıktığını ve merkez sağın Konya özelinde halen çok güçlü olduğunu gösterir.

Konya’da Türkiye geneli ortalamasının üzerine çıkan RP, 14 ilçede % 7,2’nin üzerinde oy alır. RP’ye en büyük destek % 22,2’yle Konya merkez ve % 20,2’yle Hadım’dan gelir. Hadım “eğlence ve lüksten uzak, mütevazı ve sakin yaşantısıyla bilinir” (2012, s. 119). Bir önceki seçimde Beyşehir hariç bütün ilçelerde birinci olan ANAP için bu seçimlerle birlikte değişimin başladığı söylenebilir. Ilgın, Doğanhisar ve Seydişehir’de ANAP birinciliği DYP’ye kapılırken; Ereğli’de SHP birinci olur. SHP’nin % 34,9’la birinci olduğu Ereğli’de 1977’de CHP’nin % 39,4, 1983’te ise CHP’nin 12 Eylül sonrasındaki temsilcisi olan HP’nin % 35,7 alması önemlidir. Dolayısıyla Ereğli özelinde sol seçmenin % 30’un üzerinde bir oy oranına sahip olduğu ve 1987’de sol seçmenin oylarını SHP ve DSP’de topladığı iddia edilebilir. RP’ye en az desteğin Ereğli’den (% 4,6) gelmesi de sol seçmen yoğunluğunu gösterir niteliktedir. Ancak bununla birlikte Ereğli’de % 50’nin üzerinde merkez sağ seçmenin varlığı da göz ardı edilmemelidir. % 34,9 alan SHP’nin karşısında % 34,3 oranında ANAP oyu vardır. Ilgın, Doğanhisar ve Seydişehir’de de neredeyse her seçimde % 60’ın üzerinde merkez sağ partilerini destekleyen seçmenin yine başka bir merkez sağ partisinden yana siyasi tercih yaptığı görülebilir.

²⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-14:14:22-12824979604342223072135215431.html?>

7. 28 Şubat Öncesinde Konya: 1991 ve 1995 Genel Seçimleri

1991 genel seçimlerinde çifte barajlı % 10'luk ülke ve seçim çevresi barajlı d'Hont Sistemi uygulanır. Konya ilk kez bu seçimlerde üç seçim bölgesine ve 31 ilçeye ayrılır. Karaman ve Ermenek Konya'dan ayrılarak Karaman il statüsüne kavuşur ve Ermenek de Karaman'a bağlanır. RP yalnızca Konya 1. Bölgeden, DYP ise 2. ve 3. Bölgeden birinci olur. Konya 1. Bölgedeki merkez ilçelerin tamamında (Meram, Selçuklu ve Karatay) RP birincidir. RP'nin bölgedeki birinciliğinde merkez ilçelerin nüfus yoğunluğunun etkisi önemlidir. Öte yandan bütün merkez ilçelerde azımsanmayacak oranda DYP ve ANAP oyları vardır. DYP ve ANAP'ın oyları beraber değerlendirildiğinde RP'nin oy oranından fazla olduğu görülebilir. Örneğin, 1991 1. Bölgede bulunan Selçuklu ilçesinde 96.595 geçerli oy kullanılmış bunun 35.689'u RP'ye, 44.092'si merkez sağ partileri ANAP ve DYP'ye, 7.650'si DSP ve Sosyalist Parti (SP)'ye gitmiştir.²⁷

Yukarıdaki haritaya göre Konya örneğinde ANAP hezeyanı yaşandığı söylenebilir. ANAP, üç ilçe dışında bütün ilçeleri kaybetmiştir. Konya genelinde 2. ve 3. Bölgelerden DYP, 1. bölgeden RP'nin birinci olduğu bu seçimlerde, yarış RP-DYP ve ANAP arasında sürerken SHP'de bazı bölge ve ilçelerde yarışa dâhil olur. ANAP'ın etkili olduğu ilçeler RP ve DYP arasında dağılırken; Cihanbeyli, Karapınar ve Emirgazi'de SHP birinci gelmiştir. 1987'deki Cihanbeyli'nin DSP ve SHP oyları toplamına bakıldığında da % 34'ün üzerinde bir sol ve sosyal demokrat seçmenin var olduğu görülebilir. Dolayısıyla Cihanbeyli'de 1991'de SHP'nin birinci çıkması şaşırtıcı değildir. Aynı şekilde Karapınar özelinde de önceki seçimlerle karşılaştırıldığında CHP seçmeni oylarının 1991'de SHP ve DSP arasında bölündüğü iddia edilebilir. Öte yandan Konya'da bazı ilçelerde DYP ve RP'nin başa baş gitmesi, Konya seçmenin tercihini merkez sağ ve sağ partilerden yana yaptığı düşüncesini halen doğrular niteliktedir. Örneğin Derebucak, Hüyük, Çumra ve Yalhöyük ilçelerinde RP ve DYP arasındaki farklar üç haneyi geçmemektedir.

²⁷Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-14:53:44-9844492193333681661441084941.html?>

Nitekim bu ilçelerdeki ANAP oyları da birinci partiye oldukça yakındır. Buna göre bu ilçe seçmenleri büyük oranda merkez sağ ve sağ partileri desteklemeyi tercih etmiştir.

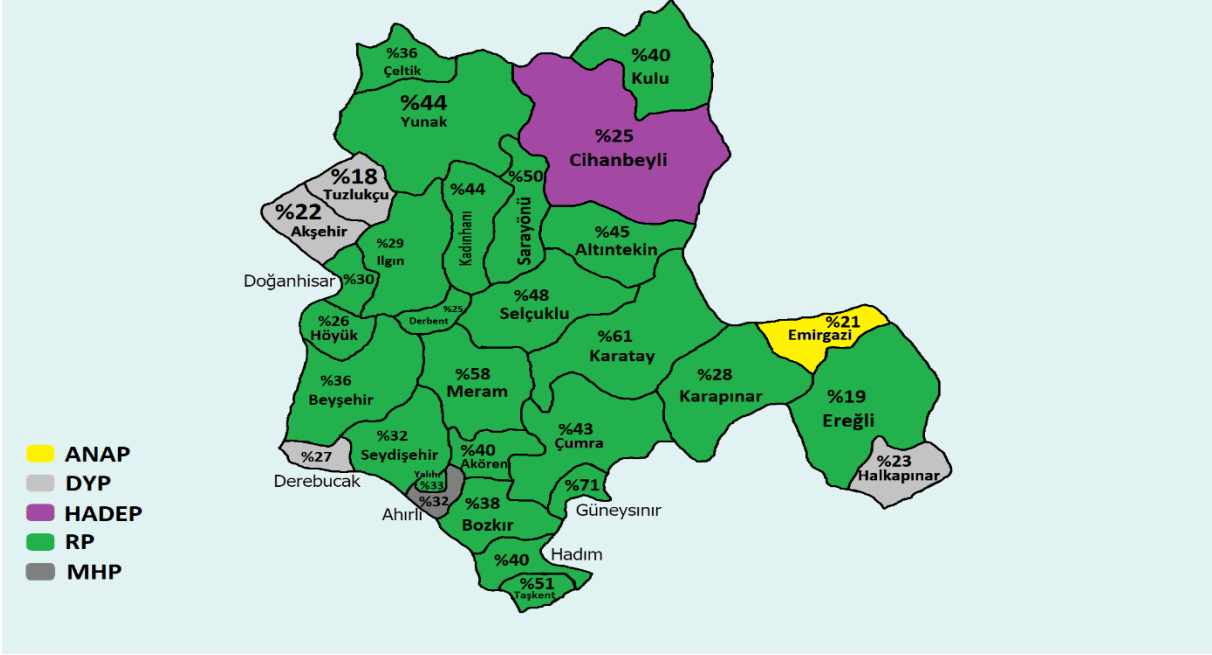
İrfan Özet (2020, s. 339) “1980’ler boyunca etkili olan ANAP’ın siyasette yaşadığı tıkanmanın özellikle 1989 yerel seçimleriyle görülmeye başlandığını, sosyal demokrasi arayışları merkezleşirken ANAP’ın ivmesinin DYP yönüne doğru kaymaya başladığı” iddiasındadır. Nitekim 1987 ile 1991 genel seçimleri karşılaştırıldığında Konya örneğinde DYP ve RP’nin yükselişi dikkat çekicidir. 1987 genel seçimlerinde Konya ilçeleri arasında Seydişehir, Ilgın ve Doğanhisar DYP’yi, Ereğli SHP’yi, geri kalan bütün ilçeler ise ANAP’ı birinci parti seçmiştir. 1991’de ise ANAP’ın oylarının DYP ve RP arasında paylaşıldığı görülebilir. ANAP yalnızca yeni ilçe statüsü kazanmış Halkapınar, Derebucak ve Yalınhüyük’te birinci olmuştur.²⁸ 1991 genel seçimlerindeki en dikkat çekici değişimler, Cihanbeyli ve Karapınar’ın ANAP’tan SHP’ye ve Ereğli’nin SHP’den DYP’ye geçişidir. Ereğli’den ayrılarak ilçe statüsü kazanan Emirgazi SHP’yi desteklemeye devam etmiştir. Dolayısıyla Ereğli seçmeni içerisinde sosyal demokrat seçmen kadar DYP ve ANAP desteği dolayısıyla Konya’da merkez sağ seçmenin etkisinden bir kez daha söz edilebilir.

1995 genel seçimleri öncesinde RP’nin hem yerel yönetimlerde hem de genel seçimlerde oy oranlarını artıracığı her kesimden insanın beklediği bir sonuçtur. Ancak RP’nin 1995 genel seçimlerinde edindiği kazanım pek çok RP’li tarafından dahi tahmin edilmemiştir. Seçim sonuçlarına göre Türkiye genelinde % 21,4’le RP birinci olurken ardından sırasıyla % 19,65’le ANAP, % 19,18’le DYP, % 14,64’le DSP ve % 10,7’yle CHP gelir. % 8,2 alan MHP ise % 10’lük seçim barajı nedeniyle meclise girememiştir.²⁹ Oranlardan da anlaşılacağı gibi hiçbir parti tek başına iktidarı sağlayacak çoğunluğa erişemez. 1970’li yılların koalisyon hükümeti dönemleri 1990’lı yıllarda yeniden başlamıştır. Uzun süren koalisyon görüşme ve çalışmalarının ardından Refahiyol Hükümeti kurulmuştur.

²⁸ Konya ilk kez bu seçimlerde bölgelere ayrılmıştır. Bu nedenle 3 ayrı bölgenin seçim sonuçları ayrı ayrı verilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:52:17-124947695097437776954954561.html?>, <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:52:36-171418964442879442166971545.html?>, <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:52:54-11729486957145658782002059310.html?>

²⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:54:51-1208988070474340123729860146.html?>

24 Aralık 1995 Genel Seçimleri

Yukarıdaki haritaya göre seçim sonuçları bir önceki seçimle karşılaştırıldığında Konya'da DYP'nin etkinliğinin kınılarak RP ağırlığının neredeyse bütün ilçelerde hissedildiği söylenebilir. Konya genelinde RP'nin birinci olduğu bu seçimlerde, CHP ve DSP oylarının toplamı bir merkez sağ partisinin oyu kadardır. % 41,73'le birinci olan RP'nin ardından % 14,36'yla DYP, % 13,31'le ANAP ve % 11,99'la MHP gelir. CHP ve DSP oyları toplamı ise % 14,3'te kalır.³⁰ Haritaya göre Tuzlukçu ve Akşehir DYP'ye olan desteğini sürdürürken, Derebucak ve Halkapınar'daki merkez sağ partilerinden ANAP'a olan destek yine başka bir merkez sağ partisine DYP'ye kaymıştır. Haritadaki en dikkat çekici değişim Cihanbeyli'de yaşanır. HADEP'in Konya ilçelerinde birinci geldiği tek ilçe olması, Cihanbeyli'deki Kürt kökenli seçmenin varlığıyla ilişkilendirilebilir. Tekin'e göre (2012, s. 161) "bu bölgelere Kürt nüfus ve aşiretleri yaklaşık iki yüzyıl önce Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden göç etmiştir. Kulu ve Cihanbeyli yöresine yerleşen aşiretlerin büyük bir kısmı Reşvan aşiretinden gelmektedir. 1950'li yıllara kadar aşiret ve akrabalık ilişkilerine dayalı sosyo-kültürel özelliklerini devam ettirmişlerdir." Yaklaşık iki yüzyıl önce bölgeye gelerek yerleşen Kürt nüfusun bölgedeki belirleyici etkisi seçim sonuçlarında kolaylıkla gözlenebilir. Aynı şekilde Konya üzerine hazırlanan bir çalışmada Cihanbeyli'de Doğu illerinden göçüp gelen halkın, ilçenin bulunduğu tepedeki inlere yerleştiği ifade edilir (2011, s. 254).

1991 genel seçimlerinde de Kürt kökenli adayları aday listelerine ekleyen SHP'nin Cihanbeyli'de birinci gelmesi Kürt kökenli seçmenden ayrı okunamaz. 1983 ve 1987'de Özal'ın Kürt meselesine bakışı, çözüm arayıcı uygulama ve politikaları, kendisinin de Kürt kökenli olmasına yönelik beyanları Cihanbeyli'deki ANAP desteğini açıklar niteliktedir. Ancak 1990'lı yıllarda Özal'ın ANAP'tan ayrılarak Cumhurbaşkanı olması ve ANAP'ın bu meseledeki duruşunun Özal'inkinden farklı olması nedeniyle ANAP ilçedeki gücünü yitirmeye başlar. Özal'ın vefatıyla parti içinde yaşanan siyasi ve kültürel dönüşüme ek olarak 1990'larda yükselişe geçen terör olayları dolayısıyla seçmenin etnik milliyetçiliğe dayanan parti ve siyasetçilere

³⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/01-11-2022-11:55:59-6562786119792758972019541266.html?>

yöneldiği iddia edilebilir. Bununla birlikte Cihanbeyli'deki RP oyları da önemlidir. Birinci gelen HADEP'in oy sayısı 6.937'yken RP'nin oy sayısı 6.556'dır.³¹ Bu oranlar kurulduğu günden beri hareketin bütün partilerine verdiği destekle bilinen dindar Kürt seçmenin RP'ye olan desteğini Cihanbeyli'de de sürdürdüğünü göstermektedir.

Türkiye'de seçmen davranışı üzerine 1996-1998 yılları arasında çalışma yapan Akgün, seçmenlerin % 78'inin kendilerine en yakın gördükleri partiye oy verme eğiliminde olduklarını ifade eder. Ancak kentsel ve kırsal alanda yaşayan seçmenlerin oy verme davranışlarında önemli farklılıklar vardır. Buna göre iki merkez sol parti DSP ve CHP kent ağırlıklı seçmene sahiptir. Kentli seçmenden aldıkları oylar kırsal seçmenden aldıklarının iki katıdır. Kentsel ve kırsal alanlardan dengeli oy dağılımı olan tek parti ise ANAP'tır. DYP ise merkez sağ partisi olarak kırsal seçmen profiline sahiptir. Partisine en bağlı seçmenler ise dini (RP/FP % 84,5) ve etnik (HADEP % 84,3) kökenli partilere kendini daha yakın hisseden seçmenlerdir (2000, s. 87-88).

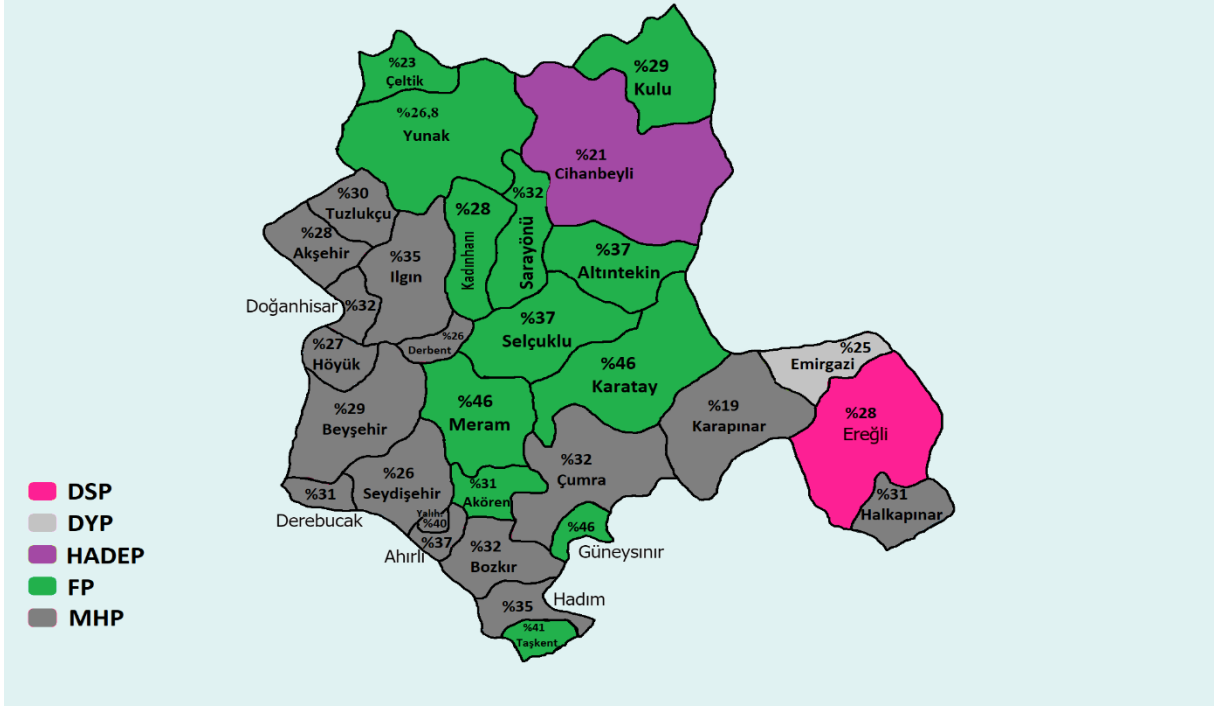
Konrad Adenauer Vakfı tarafından yayınlanan *Refah Partisi Üzerine Bir Araştırma*'da Erbakan'ın genel seçimler ertesinde RP'nin seçim başarısı üzerine yaptığı konuşmada kullandığı ifadeler önemlidir: "İncelerseniz oy patlaması yaptığımız bütün illerde RP'li belediyelerin üstün ve başarılı çalışmalarının büyük payı olduğunu görürsünüz. İşte Konya, her defasında büyük oy patlaması yapıyor. Çünkü bütün belediyeler Refah Partisi'ndedir. Halkımız hizmeti görüyor. SHP, daha önce yerel yönetimde iktidara gelmiş ve çok kötü icraatlarda bulunduğu için CHP'yi batırmıştır. Ama tam tersine RP, yerel yönetimde nerede iktidar ise orada oy oranı büyük nispette artmıştır. Neden? Çünkü RP laf üretmiyor, iş üretiyor da ondan" (1996, s. 24-25). Erbakan'ın Konya ile Milli Görüş Hareketi partileri arasında kurduğu anlamlı ilişki seçim sonuçlarıyla kanıtlanabilir. Konya, MSP'den RP'ye, RP'den FP'ye Milli Görüş Partilerini önemli oranda desteklemeyi sürdürmüş, AK Parti'nin kurulmasıyla birlikte Saadet Partisi (SP) yerine AK Parti'yi desteklemeyi seçmiştir.

8. 28 Şubat'ın Ardından 1999 Genel Seçimlerinde Konya Seçmenindeki Değişim

1999 genel seçimleri, 28 Şubat sürecinin ardından yapılan ilk seçimler olması dolayısıyla tüm Türkiye hem de bir önceki seçimin lider partisi olan RP ve devamı niteliğindeki FP ve Milli Görüş Hareketi için ayrıca önem taşır. Konya da Milli Görüş Hareketi partilerine verdiği destekle öne çıkan, partinin siyasal kimliğiyle şehrin kimliğinin özdeşleştirildiği bir şehirdir. Dolayısıyla 28 Şubat'ın ardından Konya seçmeninin hangi siyasi parti çizgiden gelen partileri destekleyeceği, 28 Şubat süreciyle hangi siyasi gelenek arasında ilişki kuracağı merak konusudur. Ayrıca 1999 genel seçimleri, 2002 genel seçimleri ertesinde yirmi yıldır tek başına iktidarda kalmayı başaran AK Parti'nin kurulmasına ön ayak olan seçimlerdir. Bu seçimler öncesinde parti içinde Gelenekçiler ve Yenilikçiler ayrımı başlamış, seçimler ertesinde partide bölünmeler yaşanmıştır. Gelenekçiler Saadet Partisi, Yenilikçiler ise AK Parti adıyla yoluna devam etmişlerdir.

³¹Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-15:04:15-5775195757553843322187703.html?>

18 Nisan 1999 Genel Seçimleri

Konya, 1999 genel seçimlerinde Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri şehirleri dışında İç Anadolu Bölgesinden RP'yi birinci çıkaran iki şehirden birisidir. FP, 1995 genel seçimleriyle karşılaştırıldığında Konya'da büyük oy kaybı yaşasa da 31 ilçenin 12'sinde birinci olmayı başarır.³² Haritadaki en önemli değişim MHP oylarında gerçekleşir. Tuzlukçu, Akşehir, Derebucak ve Halkapınar'daki DYP'nin merkez sağ oyları da dâhil RP'nin birçok ilçedeki muhafazakâr sağ oylarının MHP'ye kaydığı görülebilir. 1999 genel seçimlerinin Konya'daki kazananı MHP olmuştur. RP birçok ilçede oylarını korumayı başarsa da geçmişten 1999 genel seçimlerine kadar Konya seçmenin siyasi tercihi göz önüne alındığında bu sonucun bir başarı da sayılmayacağı söylenebilir. Özellikle geleneksel, muhafazakâr seçmenin 28 Şubat sürecinde küstürüldüğü, Erbakan'ın yeterince direnmediği tartışmaları bugün bile belli kesimlerde canlılığını korumaktadır. FP'nin 1999 seçimlerindeki oy kaybını tartışan Poyraz'a göre (2010, s. 324) "seçmenin tavrı tipik bir muhafazakâr seçmen tavrıdır. Oylarını riske atmak istememişlerdir. Seçimi kazansa da iktidar olamayacağı algısı ve kapatılma kaygısı seçimde belirleyici olmuştur." Öte yandan RP'nin birinci parti olduğunda meclisteki çoğunluğunu kullanamaması ve 28 Şubat sürecindeki duruşu dolayısıyla da muhafazakâr seçmenin bir kısmının FP'den MHP'ye kaydığı da iddia edilebilir.

1990'lı yıllar boyunca artarak devam eden ve şehirlere taşınan terör olaylarının ardından 1999 seçimleri öncesinde Öcalan'ın yakalanarak Türkiye'ye getirilmesi hem DSP hem de MHP için önemli bir kırılma noktası olur. Terör olaylarıyla yükselişe geçen milliyetçilik hareketleri özellikle Orta ve İç Anadolu Bölgesinde MHP'de karşılık bulur. Dolayısıyla Konya örneğinde yaşanan bu değişimde milliyetçilik hareketinin etkisi göz ardı edilmemelidir. Uzun'a göre (2010, s. 263) MHP'nin tüm Türkiye genelinde artan oylarında terör karşısında aldığı sert tavırların yanı sıra FP başta olmak üzere diğer sağ partilerin oy tabanına yönelik ve bu kitlelerin beklentilerine uygun bir söylem geliştirilmesi etkili olur. Ona göre MHP, RP'nin seçim stratejisini uygulayarak

³² Ayrıntılı bilgi için bkz. <https://rapory.tuik.gov.tr/02-06-2022-15:55:49-199934814120492853741707010712.html?>

başta varoşlar olmak üzere orta ve ortanın altındaki sınıfları kendisine hedef kitle seçmiştir. Enflasyondan en fazla etkilenen kesimlerin yaşadığı semtlerde MHP'nin 'yoksullukla mücadele programı' ile enflasyonla mücadele edileceği söylemleri geliştirmesi MHP'nin yükselişine katkı sağlamıştır.

Toruk'a göre (2003, s. 54) milliyetçi muhafazakâr çizgiden gelen partiler hem Türkiye hem de Konya genelinde 1970'li yıllardan günümüze kadar yükselişini sürdürmüştür. Sağ partilerin oy yüzdelerindeki yükseliş trendi, Konya merkezde Konya ili geneline göre, Konya il genelinde ise Türkiye geneline göre çok daha yüksekte seyretmiştir. Karaçor ve Gözüm'ün (2012, s. 424) Konya seçmeni üzerine yaptığı bir saha araştırması sonuçlarına göre seçmen, halktan kopuk olmayan toplumun sıkıntılarını dile getiren ya da dile getirmese de toplumsal ve siyasal durumuyla bu sorunları dile getirdiği düşünülen, o izlenimi veren partilere oy verdiği ortaya çıkmıştır. 29 Mart 2009 yerel seçimleri öncesinde Konya seçmeninin aday imajını tartışan Canöz'e göre (2010, s. 112) ise adayda bulunması gereken özellikler arasında dürüstlük, güvenilirlik, olumlu imaj ve yeni projelere sahip olma ön plandayken en az aranan aday özellikleri arasında zenginlik, aynı mahallede yaşıyor olma ve yakın çevrenin bu adayı destekliyor olması gelir.

Orhan Gökçe başkanlığında yürütülen bir saha araştırması sonuçlarına göre (2002, s. 36) Türkiye'de 1990'lı yıllar boyu devam eden parçalanmış ve bölünmüş partiler sistemiyle süren siyasi istikrarsızlık ön plandadır. Bu istikrarsızlık 1999 genel seçimlerinin ardından yapılan ilk seçimde 2002'de kırılmış, Türk seçmen davranışında sürekliliği ve istikrarı sağlayan sosyo-kültürel bölünmenin bu seçimlerle yeniden canlanmasına neden olmuştur. Bu sosyo-kültürel bölünme Tanzimat'tan beri var olan iki partili yapının bu defa AK Parti ve CHP arasında oluşmasına neden olmuştur. Her iki partide geçmişten gelen bir siyasi ve sosyolojik geleneğe yaslanmış, oy aldıkları şehir ve bölgeler açısından DP-CHP seçmen geleneğinin mirasçısı olmuşlardır.

Akın'a göre "Türkiye'de demokrasiye yapılan askeri müdahalelere kitlesel eylemler halinde karşı çıkıldığına pek rastlanmamıştır. Ancak bu müdahalelerin ardından muhafazakâr kesimin desteklediği partiler genel seçimlerden tek başına iktidar olarak çıkmışlardır. Sağ partilerin siyasete ve demokrasiye müdahale dönemlerinden sonra muhafazakâr halk kitlelerinden daha fazla destek alması, muhafazakârların bilinçlerinde destekledikleri partileri CHP karşısında konumlandırmalarının bir sonucu olarak yorumlanabilir." (2021, s. 48-49). Çalışmanın tamamında incelenen 10 genel seçim sonucu Akın'ın yukarıdaki tezini destekler niteliktedir. Çok partili hayata geçişten 28 Şubat postmodern darbesine kadar ki süreçte yaşanan askeri darbe ve muhtıralar göz önüne alındığında her müdahalenin ardından seçmenin darbelerle süreç içerisinde 'pasif' ancak seçim sandıklarında 'aktif' muhalif duruşuyla tepki gösterdiği gözlemlenebilir. Bu duruşunu kendisine seçme ve seçilme hakkının verildiği ilk anda darbeye katılan parti ve destekçilerini iktidardan ve meclisten uzaklaştırarak göstermiştir. Askeri darbelerin ardından yaşanan mağduriyetler siyasiler için zaman içerisinde bir kazanıma dönüşmüş, seçmenin darbe karşısındaki tepkisi siyasetçilerin lehine sonuçlanmıştır.

9. Sonuç

Bu çalışma karşılaştırmalı bir biçimde on genel seçim sonucuna dayalı olarak hazırlanmıştır. Darbeler dönemi olarak bilinen tarihsel aralık (1960-1997) esas alınmış; siyasal, tarihsel ve sosyolojik bütünlüğün korunması amacıyla 1999 seçimleri de dahil edilmiştir. Çalışmada askeri

darbe ve muhtıraların ertesinde seçmen tercihinin hangi doğrultuda ilerlediği ya da neye göre değiştiği soruları esas alınarak, askeri darbelerin seçmen tercihinin etkisi tartışılmıştır. Konya'nın örnek şehir seçilmesinde ise şehrin hem sosyo-kültürel, ekonomik ve toplumsal gerçeklikleri hem de tüm Türkiye'de 'muhafazakâr', 'dindar', 'geleneksel' Konya imajı etkili olmuştur. Bununla birlikte Konya üzerine aynı alanda var olan literatür eksikliği de çalışmanın ortaya çıkmasındaki motivasyonlardan biri olmuştur.

Konya'nın 1950 seçimlerinden günümüze kadar genel ve yerel yönetimlerdeki seçim sonuçlarına göre yapılacak en genel değerlendirme, merkezde ve ilçelerde oy dağılımının yüzde seksene yakın oranda merkez sağ ya da sağ partiler arasında dağıldığı yorumudur. Dolayısıyla Konya seçmeninin merkez sağ ve sağ siyasal kültüre sahip partilere yakın olduğu iddia edilebilir. Sağ ve merkez sağ parti geleneğinden gelen partilerle Konya seçmeni arasında bir 'aidiyet' olduğu, seçmenin sosyal ve siyasal bütünleşmesini bu yönde inşa ettiği söylenebilir. Yerel yönetimlerde oy oranları 1950'den günümüze kadar DP-AP-Demokratik Parti-MSP-ANAP-RP-FP ve AK Parti arasında dağılmış, her seçimde bu partilerden birisi birinci olmuştur. Genel seçimlerde ise yine merkez sağ ve sağ partilerin ağırlığı ve başarısı hissedilmiş yalnızca 1961 ve 1977 genel seçimlerinde bu istikrar bozulmuş ve seçimlerden birinci olarak bir sol parti olan CHP çıkmıştır. 1961'de Konya'da %34,6 ile birinci olan CHP oranına karşılık %65,4 oranında (CKMP, AP ve YTP) merkez sağ ve sağ partilerin oy oranının varlığı CHP'nin birinciliğine rağmen sağ ve merkez sağ partilerinin gücünü göstermektedir. 1961'de Konya'da CHP'nin birinci parti olmasında sosyo-ekonomik faktörlere ek olarak 27 Mayıs askeri darbesinin siyasal ve toplumsal travmasının etkisi göz ardı edilmemelidir. Aynı şekilde 1977 genel seçimlerinde %31,3'le birinci olan CHP oylarına karşılık %68,6 oranında (AP-MSP-MHP-Demokratik Parti ve CGP) merkez sağ ve sağ partilerin oy oranı vardır. 1970'lerin koalisyon dönemleri olduğu ve özellikle Kıbrıs Barış Harekâtı dolayısıyla yükselişe geçen Ecevit karizmasının seçmen davranışına etkisi de CHP'nin birinciliğinde önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmıştır.

1961 ve 1977 genel seçimleri dışında Konya, merkez sağ partilerine ve Millî Görüş Hareketine olan desteğini 28 Şubat'ın ertesinde de sürdürmeye devam etmiştir. Millî Görüş Hareketi partilerinden olan FP'nin 28 Şubat ertesinde birinci geldiği birkaç şehirden birisidir. Ancak muhafazakâr ve dindar seçmenin özellikle 1999 genel seçimlerinde bir ayırım yaşadığı, oyunun boş gitmemesi ve iktidarda söz sahibi olabilmek için FP dışında kalan muhafazakâr milliyetçi partileri desteklemesi de önemli ve dikkat çekicidir. 28 Şubat sürecinde muhafazakârların hayal kırıklığına uğraması, RP'nin meclisteki çoğunluğunu avantaja çevirememesi ve hareketin karizmatik lideri Erbakan'ın 'ılımlı ve sakin' tavrı hem bazı dindar çevrelerin tepsine neden olmuş hem de 1990'ların sonunda daha da yükselişe geçen etnik milliyetçiliğin gölgesinde kalmıştır. Seçimler öncesinde PKK lideri Öcalan'ın yakalanması ve MHP'nin muhafazakâr seçmene yönelik dini retorikten beslenmesi FP'nin hem Türkiye'de hem de Konya'daki etkisini sarsan faktörler arasında sayılabilir.

Konya, 2000 ve 2010'lu yılların tamamında Millî Görüş Hareketi geleneğinden koparak 'muhafazakâr demokrat' siyasal kimliğini benimseyen AK Partiyi istisnasız her seçimde birinci çıkarmıştır. Konya'da MNP'yle başlayan Millî Görüş Hareketi partilerine verilen destek 1980 ve özellikle 1990'lı yıllarda zirveye taşınmış ve Konya her seçimde harekete istisnasız destek veren şehirlerinden biri olmuştur. Konya'nın Millî Görüş Hareketiyle bu denli özdeşleştirilmesinde ve hatta Erbakan'ın kamuoyunda 'Konyalı' kabul edilmesinde harekete verilen bu desteğin etkisi

önemlidir. Ancak Konya, 1999 seçimlerinde yaşadığı siyasi kırılmayı 2002 seçimlerinde de yaşamış ve oyunu iktidara taşıyacak partilerden yana kullanmıştır. Konya 2002 seçimlerinden günümüze kadar da muhafazakâr duruşunu, 'muhafazakar demokrat' siyasi söylemiyle özdeşleştiren Ak Parti'yi destekleyerek sürdürmüştür.

Seçim sonuçları seçim sistemleri, partiler arası yapılan koalisyonlar, ekonomik parametreler, dini ve geleneksel aidiyetler, etnik köken, aday profili, şehirde ve ilçede hâkim olan siyasal kültür, toplumsal değişimde etkili olan siyasal ve kültürel faktörlerle bir arada değerlendirilmelidir. Bir il ya da ilçede hatta mahallede birinci çıkan partinin yukarıda sayılan bütün faktörlerden bağımsız olması mümkün değildir. Öte yandan bu çalışmanın kapsamı dışında olsa da partilerin yerel yönetimlerdeki başarısı genel seçimlerle anlamlı bir ilişki içerisindedir. Belde ya da köyünün kalkınmasını, hizmet almasını isteyenlerin çoğunlukla seçimlerde iktidar partisini desteklemesi gerektiğine yönelik toplumsal ve siyasi kabulün varlığı ya da geçerliliği, sorgulanabilir ve kanıtlanmaya ihtiyacı olan bir düşünce olsa da seçmen tercihine olan etkisi göz ardı edilmemelidir.

Kaynakça

- Akgün, B. (2002). *Türkiye’de Seçmen Davranışı, Partiler Sistemi ve Siyasal Güven*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Akgün, B. (2006). *Konya Sosyo-Ekonomik Göstergeler ve Kent Envanteri*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Akgün, B. (2014). “Türkiye’de Seçmen Davranışı: Partizan Tutumlar, İdeoloji ve Ekonomik Faktörlerin Oy Vermeye Etkisi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 75-92.
- Akın, M. H., Aydemir, M. A. & Nacak, İ. (2013). “Konya’nın Muhafazakârlık Algısı Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 9(36), 145-167.
- Akın, M. H. (2021). *Türk Sağ-Siyaset ve Sosyoloji Yazıları*. Ankara: Türkiye Notları Yayınevi.
- Aydın, K. & Özbek, V. (2004). “Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi”. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 144-167.
- Aktay, Y. (2005). *Küresel Kentleşme Konya Örneği*. Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Şehir Kitapları:1, Konya.
- Alver, K. (2012). Bir Kenti Keşfetmek. Ed. Köksal Alver. *Kent Sosyolojisi* içinde (s. 475-496). Ankara: Hece Yayınları.
- Bayburt, B. (2021). “Türkiye’de Siyasal Tercihleri Etkileyen Faktörler”. *Siyaset, Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 19-41.
- Bayramoğlu, A. (2017). Asker ve Siyaset. Der. Ahmet İnsel ve Ali Bayramoğlu. *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye’de Ordu* içinde (s.59-118). İstanbul: Birikim Kitapları.
- Birekul, M. (Ed.). (2011). *Konya Ansiklopedisi*. Cilt. 2. Konya: Kültür Yayınları.
- Bulutay, T. & Yıldırım, N. (1968). “Türk Seçmenlerinin Oy Verme Eğilimlerinde İktisadi Sebeplerin Önemi Üzerinde Bir Deneme”. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 23(4), 7-39.
- Can, İ. (2015). *Türkiye’de Siyasal Güven-Liderler Kurumlar Süreçler*, İstanbul: Açılım Kitap.
- Canöz, K. (2010). “Seçmen Tercihinde Aday İmajının Rolü: 29 Mart 2009 Yerel Seçimleri Öncesinde Konya Seçmeni Üzerine Bir Araştırma”. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 95-114.
- Çaha, Ö. (2006). “Merkez Sağın Diğer Aktörleri ve AKP”. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2 (9-10), 9-21.
- Çaha, Ö. (2008). *Türkiye’de Seçmen Davranışı ve Siyasi Partiler*, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara: Orion Kitabevi.
- Çaha Ö. & Guida, M. (2011). “Türkiye’de Partilerin Oy Toplama Stratejisi ve Seçmen Davranışına Etkisi: 2009 Yerel Seçimleri İstanbul Örneği”. *Liberal Düşünce Dergisi*, (62), 167-198.
- Demir, E. & Çımat, A. (2021). “Türkiye’de Hoşnutsuzluk Endeksinin Seçmen Tercihleri Üzerindeki Etkileri: 1960-2019 Arası Bir İnceleme”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (2), 1167-1190.
- Dursun, D. (2018). *Türkiye’nin Siyasal Hayatı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Duverger, M. (1998). *Siyaset Sosyolojisi*. (çev. Şirin Tekeli). 5.Baskı, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Eminoğlu, D. (2021). “27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 Darbelerinden Sonra Türkiye’de Oy Verme Davranışı”. 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (29), 465-484.
- Ergüder, Ü. (2000). Türkiye’de Değişen Seçmen Davranışları Örüntüleri. Ed. Ersin Kalaycıoğlu ve Ali Yaşar Sarıbay. *Türkiye’de Politik Değişim ve Modernleşme* içinde (s. 285-308). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Gökçe, O., Akgün, B., & Karaçor, S. (2002). “3 Kasım Seçimlerinin Anatomisi: Türk Siyasetinde Süreklilik ve Değişim”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2 (4), 1-44.
- Haydaroğlu, C. & Korkmaz, F. (2020). “Ekonomi Politikalarının Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi Üzerine Bir Değerlendirme”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(12), 60-83.
- Heywood, A. (2013). *Siyaset*. (çev. B. B. Özipek vd.). Ankara: Adres Yayınları.
- Karaçor, S. & Gözüm, P. (2012). “Türkiye’de Seçmen Tercihlerinin Oluşmasında Seçim Kampanyaları ve Siyasal Pazarlamanın Rolü Üzerine Bir Araştırma”. *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12(24), 403-426.

- Karpat, H. K. (2010a). *Türk Demokrasi Tarihi*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Karpat, H. K. (2010b). *Osmanlı'dan Günümüze Asker ve Siyaset*. (çev. Güneş Ayas). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Konrad Adenauer Vakfı - *Refah Partisi Üzerine Bir Araştırma*. (1996). Temmuz, Ankara.
- Konya "Şehir Kimliği" Çalıştayı Sonuç Raporu. Konya Büyükşehir Belediyesi ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı iş birliği. (2015).
- Konya Federal İslam Cumhuriyeti. (2017). 2. Baskı. Konya: NR Yayınları.
- Koyuncu, A. & Aydemir, M. A. (2012). Kulu'da Toplumsal Hayatın Kırsal Görünümleri. Ed. M. Demirci, M. A. Hacıgökmen ve M. A. Aydemir. *Kulu Sempozyumu Bildirileri* içinde (s.171-196). Kitap Dünyası Yayınları.
- Koyuncu, A. (2013). "Kimliğin İnşasında Kent: Konya Örneği". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 8 (2), 155-179.
- Meriç, Ü. vd. (2005). *Türkiye'de Konya İmajı*. Sosyal Doku Projesi Kent Araştırmaları-1. Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Meriç, Ü. vd. (2006a). *Konya'da Hayat Tarzı*. Sosyal Doku Projesi Kent Araştırmaları-2. Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Meriç, Ü. vd. (2006b). *Konya'da Kent Kültürü ve Kentlilik Bilinci*. Sosyal Doku Projesi Kent Araştırmaları-3. Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Orak, M. A. (Ed.). (2012). *Konya Ansiklopedisi*. Cilt. 4. Konya: Kültür Yayınları.
- Özet, İ. (2020). "Metropoliten Türbülans: Yerel Seçimler ve Tıkanan Muhafazakâr Siyasetin Arka Planındaki Sosyolojik Dinamikler". *Kent Akademisi*, 13(2), 338-354.
- Poyraz, F. (2010). Milli Nizam Partisi'nden Ak Parti'ye. Ed. Turgay Uzun. *İttihat ve Terakki'den Günümüze Siyasal Partiler* içinde (s.311-338). Ankara: Orion Yayınları.
- Sarıbay, A. Y. (1985). *Türkiye'de Modernleşme Din ve Parti Politikası- MSP Örnek Olayı*. İstanbul: Alan Yayıncılık.
- Sitembölükbaşı, Ş. (2005). "2002 Genel Seçimlerinde 1995 ve 1999 Yıllarına Göre Seçmenlerin Gözünde Öncelikli Sorunlar ve Parti Tabanlarındaki Oy Kaymaları: Isparta Örnek Olayı". *SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 85-99.
- Subaşı, N. (2007). Şehir Kimliği ve Gündelik Hayat. *Yerel Yönetimler Kültür Şurası* içinde (s. 125-151). Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 01-01 Eylül 2006.
- Tanpınar, A. H. (2010). *Beş Şehir*. 27. Baskı. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Tekin, F. (2012). Göçmen Kürtlerde Aşiret Kültürü: Kulu Örneğinde Bir Değerlendirme. Ed. M. Demirci, M. A. Hacıgökmen ve M. A. Aydemir. *Kulu Sempozyumu Bildirileri* içinde (s. 151-162). Kitap Dünyası Yayınları.
- Toruk, İ. (2003). "1970-2000 Döneminde Konya'daki Siyasi Ortam". *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(4), 42-55.
- Uzun, T. (2010). Milliyetçi Hareket Partisi. Ed. Turgay Uzun. *İttihat ve Terakki'den Günümüze Siyasal Partiler* içinde (s. 233-279). Ankara: Orion Yayınları.
- Vergin, N. (2017). *Siyasetin Sosyolojisi-Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*. 11.Baskı. İstanbul: Doğan Kitap.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Socio-cultural, political, economic and sociological factors determine the voters' behavior and affect the vote rates of political parties, which are different from each other but eventually intertwined. These factors influence multiple subjects while continuing to co-exist within the ordinary daily life of society. Nonetheless, the influence of other factors such as economic crises, political polarizations, military coups or memorandums which remain out of ordinary yet play a determining and game-changing role by creating a breaking effect, may also have a profound effect on voter behavior. Military coups have been forming voter behavior by affecting not only the governmental bodies or politicians but also voters from all segments of society. In this study, the Konya general election results between the 27 May military coup and the 28 February postmodern coup will be analyzed and the impacts of sociological, political, socio-cultural and economic factors on voter behavior will be discussed. The striking fact of the March 12th and September 12th coups that happened between the aforementioned two coups every

decade over a period of more than thirty years increases the importance of this period and encourages researchers to conduct further studies.

Konya is a city that has been considered to have a 'conservative', 'traditional' or 'religious, conservative' political and cultural identity by some circles since the history of the Republic to the present day. Konya's political identity, which is paired with the Mevlana cult and stands out for its support of parties from the conservative, right-wing and National Opinion Movement tradition, are some of the factors that strengthen Konya's conservative and religious image. In addition to these factors, the fact that Konya managers have put the above-mentioned practices into effect has further reinforced this October. In addition to this accepted image of Konya, the question of which parties she supports after the October coup and memoranda is problematic in the study. The influence and power of military coups in determining the direction of voting will be discussed in the following sections.

Methods

Two methodological approaches were applied in the study, one of which is the socio-psychological approach that prioritizes the development of political orientation by focusing on the political socialization process developed by the influence of individuals' families and immediate surroundings at a young age on voter preferences (Michigan School), and the other is the sociological approach that associates voter preferences with being a member of a social group or feeling of belonging (Columbia School). In the context of these approaches, an overall evaluation will be framed.

Conclusion

This study has been prepared on the basis of ten general election results in a comparative manner. Based on the historical interval (1960-1997), known as the period of coups; 1999 elections were also included in order to preserve the political, historical and sociological integrity. In the study, the effect of military coups on voter preferences was discussed, based on the questions in which direction the voter's preference progressed or how it changed after the military coup and memorandum. The socio-cultural, economic and social realities as well as the image of 'conservative', 'religious' and 'traditional' Konya have been influential in the selection of Konya as an exemplary city. However, the lack of literature on Konya in the same field has been one of the motivations for the emergence of the study.

According to the election results in general and local governments since the 1950 elections in Konya, the most general evaluation is the fact that the distribution of votes in the center and in the districts is between the center-right or right-wing parties at a rate of nearly eighty percent. Therefore, it can be claimed that the Konya electorate is close to the centre-right and right-wing parties. It can be said that there is a 'belonging' between the parties coming from the right and centre-right party tradition and the voters of Konya, and that the electorate built their social and political integration in this direction. In local governments, the vote rates have been distributed between the DP-AP-Democratic Party-MSP-ANAP-RP-FP and the AK Party since 1950, and one of these parties has come first in each election. In the general elections, the weight and success of the centre-right and right-wing parties were felt, only in the 1961 and 1977 general elections, this stability was broken and the CHP, a leftist party, won the first place.

Konya continued to support the RP and the Milli Gorus Movement even after 28 February. It is one of the few cities where FP came first after February 28. However, it is also important that conservative and religious voters experience a distinction especially in the 1999 general elections, that the vote does not go blank and that they support conservative nationalist parties other than the FP in order to have a say in power.

In addition, Konya, in all of the 2000s and 2010s, broke with the tradition of the National Vision Movement and adopted the "conservative democrat" political identity and placed the AK Party first in every election without exception. The support given to the parties of the Milli Gorus Movement, which started with the MNP in Konya, reached its peak in the 1980s and especially in the 1990s, and Konya became one of the cities that supported the movement in every election without exception. However, Konya experienced the political break in the 1999 elections as well in the 2002 elections and used the vote in favor of the parties that would bring it to power. The effect of this support for the movement is important in the identification of Konya with the National Vision Movement and even in the recognition of Erbakan as a "Konyalı" in the public.